

Sveriges nationella reformprogram 2013

**Europa 2020 – EU:s strategi för smart och
hållbar tillväxt för alla**

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Makroekonomisk situation och scenario	7
2.1 Makroekonomiska utsikter för programperioden	7
2.2. Makroekonomisk inverkan av strukturreformer	8
3. Genomförande av de landspecifika rekommendationerna 2012.	11
3.1 Rekommendation rörande finanspolitiken	12
3.2 Rekommendation rörande stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna.....	12
3.3 Rekommendation rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper	15
3.4 Rekommendation rörande forskning och innovation	21
4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin	24
4.1 Sysselsättningsmålet	24
4.2 Utbildningsmålet	26
4.3 Målet för ökad social delaktighet	29
4.4 Forsknings- och utvecklingsmål	33
4.5 Klimat- och energimål	36
5. Den inre marknadens betydelse, sammanhållningspolitikens genomförande, samt EU:s strategi för Östersjöregionen	40
5.1 Reformerna för att främja tillväxt och konkurrenskraft på EU:s inre marknad	40
5.2 Sammanhållningspolitikens genomförande.....	41
5.3 Förberedelser inför programperioden 2014–2020	46
5.4 EU:s Strategi för Östersjöregionen	48
6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter	51
6.1 Institutionella frågor	51
6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter.....	51
6.3 Lokal och regional förankring.....	52
6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige	53
Bilaga 1. Bidrag från Arbetsmarknadens parter	54
Bilaga 2. Bidrag från SKL - företrädare för den regionala och lokala nivån	60
Bilaga 3. Bidrag från Vetenskap & Allmänhet, VA	65

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning samt hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra:

- smart tillväxt; utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation,
- hållbar tillväxt; främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi, samt
- tillväxt för alla; stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

I april varje år ska medlemsstaterna skicka in nationella reformprogram till kommissionen som redogör för genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken, gjorda åtaganden och uppnådda framsteg under det gångna året, samt beskrivning av planerade insatser. Rapporteringen ska reflektera de övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen.

Sveriges nationella reformprogram för 2013 utgör en uppdatering av 2012 års nationella reformprogram baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2013 och 2013 års ekonomiska vårproposition. Det reflekterar även de fem övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen som slogs fast vid Europeiska rådet den 14–15 mars 2013:

- på ett differentierat och tillväxtfrämjande sätt konsolidera de offentliga finanserna,
- återställa en normal utlåning till näringslivet,
- främja tillväxt och konkurrenskraft,
- bekämpa arbetslösheten och de sociala konsekvenserna av krisen samt
- modernisera den offentliga förvaltningen

Årets program innehåller även exempel på det arbete som arbetsmarknadens parter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

Reformpolitiken

Den svenska ekonomin påverkas märkbart av den svaga ekonomiska utvecklingen i omvärlden, även om utvecklingen i Sverige fortsatt är starkare än i de flesta andra jämförbara länder. Regeringen fortsätter att möta det svaga konjunkturläget med en ansvarsfull ekonomisk politik som kombinerar reformer för jobb, tillväxt och sammanhållning med insatser som stödjer återhämtningen samtidigt som starka finanser värnas.

Den svaga ekonomiska utvecklingen medför att arbetslösheten beräknas stiga under 2013 och 2014 samtidigt som den offentliga sektorns finanser bedöms

komma att uppvisa ett mindre underskott. Utrymmet för att föreslå ofinansierade reformer i budgeten för 2014 är begränsat. Regeringen ser allvarligt på den försämrade utvecklingen på arbetsmarknaden och prioriterar åtgärder som stärker förutsättningarna för att få fler i arbete. En utdragen period med svagt konjunkturläge innebär betydande risker för att arbetslösheten biter sig fast.

I enlighet med regeringens budgetförslag för 2013 genomförs nu kraftfulla investeringar i infrastruktur och forskning samt förbättringar av företagens villkor. Detta stärker förutsättningarna för fler jobb i växande företag. För att ytterligare stödja konjunkturåterhämtningen och motverka att den höga arbetslösheten biter sig fast föreslår regeringen i samband med vårpropositionen 2013 förstärkningar inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken genom nya åtgärder innebärande:

- ytterligare 14 000 platser inom yrkesvuxenutbildningen under 2013 och 2014 samt
- ytterligare 8000 platser inom praktik och arbetsmarknadsutbildning under 2013 och 2014
- ytterligare 2800 högskoleplatser inom civil- och högskoleingenjörsutbildningar samt sjuksköterskeutbildningar under 2013 och 2014.

Vid utformningen av den ekonomiska politiken under det kommande året prioriterar regeringen åtgärder inom nedanstående områden. Prioriteringarna sammanfaller i hög grad med dem som fastslagits av Europeiska rådet vid toppmötet i mars i år.

Fler i arbete

Ett fortsatt arbete med att förbättra möjligheterna till jobb för personer med svag förankring på arbetsmarknaden, särskilt unga och utrikes födda, är ytterst angeläget. En central del i detta arbete är att säkerställa en hög kvalitet i alla delar av utbildningssystemet. Stärkta drivkrafter till arbete och minskade trösklar in på arbetsmarknaden är effektiva sätt att öka sysselsättningen, enligt regeringens uppfattning. När budgetutrymmet tillåter vill regeringen ytterligare förstärka jobbskatteavdraget och höja den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

För att motverka den ökande långtidsarbetslösheten behöver arbetsutbudet upprätthållas samtidigt som efterfrågan på dem som står långt ifrån arbetsmarknaden stärks. Det är därför viktigt att säkerställa kvaliteten och aktivitetsnivån i insatserna för dem som varit utan arbete en längre tid. Arbetet med att förbättra matchningen på arbetsmarknaden fortsätter med inriktning på att arbetslösa ska ha tydliga drivkrafter att aktivt söka arbete, förbättrade arbetsgivarkontakter och fortsatt effektivisering av Arbetsförmedlingens verksamhet. Möjligheterna att utbilda sig och flytta eller pendla till platser där arbetstillfällena finns behöver också förbättras. Regionala skillnader i arbetslöshet visar på behovet av geografisk rörlighet och en tillväxtpolitik som kommer hela landet till del.

Den svenska modellen innebär att regeringen och arbetsmarknadens parter gemensamt har ansvaret för utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadens parter har en mycket stark ställning. Många viktiga frågor regleras i kollektivavtal, exempelvis lönefrågor och avsteg från delar av arbetsrättslagstiftningen. Lönebildningen är helt och hållet parternas ansvar. Modellen fungerar i stort väl. Det kan dock konstateras att vissa grupper har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Den höga långtidsarbetslösheten är också ett allvarligt bekymmer. Regeringen har därför sedan 2011 fört samtal med arbetsmarknadens parter om hur den svenska modellen kan vidareutvecklas på ett sådant sätt att arbetsmarknaden blir mer inkluderande och flexibel. Dessa samtal börjar nu ge konkreta resultat på flera områden.

Förstärkning av utbildningssystemet

Utbildning av hög kvalitet är avgörande för konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning. Sverige ska vara en av världens mest framstående kunskaps- och forskningsnationer. Det svenska utbildningssystemet har många styrkor som är viktiga att bygga vidare på men också stora brister som inte minst de sjunkande kunskapsresultaten pekar på. Regeringen har inlett ett omfattande arbete för att åtgärda bristerna och vända utvecklingen. Flera viktiga reformer har genomförts och ytterligare insatser kommer att behövas.

Bättre konkurrenskraft

De svenska företagens konkurrenskraft ska vara baserad på kunskap och kvalitet. Den hårda konkurrensen på världsmarknaden kräver kontinuerlig förbättring av företagens villkor genom en företagsvänlig skattepolitik, forskning, teknikutveckling, innovation, regelförbättring och förbättrad infrastruktur.

Ökad stabilitet på finansmarknaderna

Finansiell stabilitet är en förutsättning för en fungerande samhällsekonomi. Regeringens arbete med förebyggande åtgärder för finansiell stabilitet fortsätter. Ambitionen är att skapa bättre spelregler genom såväl förstärkt reglering som ökad information och kunskap.

Uthållig energi-, klimat- och miljöpolitik

Visionen är att Sverige 2050 har en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Ambitionen med miljö-, klimat- och energipolitiken är att på ett kostnadseffektivt sätt skapa uthållighet i energisystemen och att nå målen inom detta område. Genom att uppfylla högt ställda målsättningar vill Sverige visa vägen för andra länder.

Sammanhållning och välfärd med hög kvalitet

Att minska den ekonomiska utsattheten genom att förbättra standarden för hushåll med svag ekonomi eller stor försörjningsbörda har hög prioritet i regeringens ekonomiska politik. I detta syfte har höjningar genomförts av bostadsbidragen, flerbarnstillägget, grundnivån i föräldrapenningen och bostads-

tillägget. Härutöver har skatten sänkts för pensionärer. Regeringen avser att för 2014 återkomma med ytterligare förslag om sänkt skatt för pensionärer under förutsättning att de offentliga finanserna så tillåter.

2. Makroekonomisk situation och scenario

2.1 Makroekonomiska utsikter för programperioden

Förbättringen av den finansiella situationen i EU-området under loppet av 2012 har inte medfört någon tydlig återhämtning i den reala ekonomin. Den ekonomiska aktiviteten i EU bedöms bli fortsatt svag under det närmaste året. Den finanspolitiska åtstramningen i USA verkar dämpande på landets inhemska tillväxt men har också en återhållande effekt på den internationella ekonomiska utvecklingen. Sammantaget innebär detta en svag internationell ekonomisk utveckling under 2013 och 2014, även om tillväxten utanför OECD-området ger påtagligt stöd åt världshandeln.

Den svaga ekonomiska utvecklingen i omvärlden bedöms medföra att tillväxten för svensk export kommer att vara förhållandevis låg den närmaste tiden. I kombination med osäkerheten rörande utsikterna för den ekonomiska utvecklingen torde detta medföra att företagen dröjer med att investera. De svenska hushållen påverkas också negativt och tillväxten i den privata konsumtionen blir återhållen under det närmaste året. Den samlade BNP-tillväxten beräknas stanna vid 1,2 procent 2013 och den svaga tillväxten leder till att resursutnyttjandet i den svenska ekonomin sjunker under innevarande år. En successiv förstärkning av BNP-tillväxten från 2014 och framåt är dock att vänta, (se tabell 1). Osäkerheten om den framtida konjunkturutvecklingen är emellertid stor.

På arbetsmarknaden föll sysselsättningen i samband med den finansiella krisen 2008, men har sedan hösten 2009 ökat. Härtill har förstärkningen av den ekonomiska aktiviteten, en ökning av befolkningen i arbetsför ålder och de strukturella reformerna på arbetsmarknaden bidragit. Arbetslösheten är dock hög vilket kan förklaras av den svaga efterfrågan, men också av ett ökat arbetskraftsdeltagande. Arbetslösheten beräknas stiga till som högst 8,5 procent i början av 2014 för att under åren därefter sjunka tillbaka och komma ner till runt 6 procent 2017.

Till följd av den svaga ekonomiska aktiviteten beräknas de offentliga finanserna sammantaget uppvisa ett underskott på ca 1,5 procent av BNP 2013. Härefter är en successiv förbättring att vänta. Det finansiella sparandet beräknas härefter förbättras i en takt på ca 1 procentenhet av BNP per år och för 2017 förutses ett överskott på 2 procent av BNP. Den konsoliderade bruttoskulden beräknas samtidigt sjunka ner mot 32 procent av BNP 2017. (De offentliga finanserna behandlas utförligt i Sveriges konvergensprogram 2013.)

Tabell 1 Nyckeltal

Utfall för 2012, prognos för 2013–2017
Procentuell förändring om annat ej anges

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	0,8	1,2	2,2	3,6	3,9	2,9
BNP, kalenderkorr.	1,2	1,2	2,3	3,4	3,5	3,1
BNP-gap ¹	-2,2	-3,5	-3,3	-2,3	-1,1	-0,4
Sysselsatta	0,7	0,2	-0,1	0,6	1,5	1,4
Arbetade timmar ²	0,6	0,2	0,3	0,7	1,5	1,3
Produktivitet i näringslivet ²	1,2	1,3	2,4	2,9	2,1	1,9
Arbetslöshet ³	8,0	8,3	8,4	8,1	7,1	6,3
Löner ⁴	2,9	2,8	2,9	3,1	3,4	3,6
KPI ⁵	0,9	0,5	1,2	1,8	2,7	3,1
Reporänta ⁶	1,0	1,0	1,0	1,8	2,8	3,3

¹ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

² Kalenderkorrigerad.

³ I procent av arbetskraften, 15–74 år.

⁴ Mätt enligt konjunkturlönestatistiken.

⁵ Årsgenomsnitt.

⁶ Procent, vid årets slut.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

2.2. Makroekonomisk inverkan av strukturreformer

Effekter av åtgärder med koppling till rekommendation om finanspolitiken

Förändringar i den offentliga sektorns strukturella sparande brukar användas som en indikator på finanspolitikens inriktning. Förändringar i det strukturella sparandet i Sverige hade en expansiv effekt 2012 då det försvagades med 0,4 procent av BNP och en i det närmaste neutral effekt 2013. Sammantaget bidrar utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet 2012 och 2013 till att hålla uppe efterfrågan i den svenska ekonomin dessa år.

Effekter av åtgärder med koppling till stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna

Regeringen har tagit en rad initiativ och vidtagit ett antal åtgärder för att stärka det finansiella systemet och öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna, (se avsnitt 3). Många av åtgärderna trädde i kraft den 1 januari 2013 och det dröjer flera år innan det finns data för att en tillförlitlig utvärdering ska kunna göras. Detta gäller bland annat sänkningen av den kommunala fastighetsavgiften för hyreshus, nedsättningen av fastighetsavgiften och höjningen av schablonavdraget.

Mycket tyder dock på att de vidtagna åtgärderna har bidragit till att dämpa kreditgivningen till hushållen. Den årliga kredittillväxten har sålunda sjunkit från en nivå kring 10 procent under 2000-talets första decennium till 5,2 respektive 4,3 procent under 2011 och 2012. Nedgången torde i hög grad vara en effekt av det så kallade bolånetaket. Finansinspektionens årliga bolåneundersökning visar att få hushåll tar lån över taket, det vill säga med mer än 85 procent av bostadens marknadsvärde och att låntagare med lån över taket i

allmänhet amorterar på sina lån. En bidragande faktor bakom den lägre kredittillväxten kan också vara den förväntade implementeringen av skärpta kapitaltäckningsregler och högre riskvikter för bolån, vilka påverkar bankernas kapitalkostnader och därigenom begränsar bankernas utlåningspotential.

De makroekonomiska effekterna av åtgärderna för att dämpa hushållens skuldsättning är emellertid mycket svåra att beräkna. Syftet med åtgärderna är i de flesta fall att förebygga en negativ utveckling och att undvika finansiella kriser och det är givetvis mycket svårt att under sådana omständigheter skatta kvantitativa effekter. Åtgärderna kan potentiellt begränsa efterfrågeutvecklingen på makroekonomisk nivå, men har en positiv påverkan genom att de minskar riskerna för bakslag längre fram.

Effekter av åtgärder med koppling till rekommendation rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper

Utformningen av regeringens politik för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden för utsatta grupper innebär en kombination av generella åtgärder som stimulerar utbudet och efterfrågan på arbetskraft, samt förbättrar matchningen mellan arbetssökande och lediga platser. Regeringen har även genomfört riktade åtgärder för att öka sysselsättningen i grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Den viktigaste reformen för att stärka arbetsutbudet är jobbskatteavdraget, som har stärkt drivkrafterna till arbete genom att göra det mer lönsamt att arbeta. Om det lönar sig mer att arbeta kommer fler att söka sig till arbetsmarknaden, och på sikt kan därmed den varaktiga sysselsättningen öka. Regeringen har dessutom gjort förändringar i arbetslöshetsförsäkringen för att öka utbudet av arbetskraft och förkorta arbetslöshetstiderna.

För att minska ohälsotalen och öka sysselsättningen har regeringen även genomfört omfattande reformer inom sjukförsäkringen som syftar till att stärka arbetsförmågan hos de sjukskrivna, skapa drivkrafter till arbete och stärka arbetskraftsefterfrågan på personer som varit långtidssjukskrivna eller uppburit sjuk- eller aktivitetsersättning.

För att de utbudsstimulerande åtgärderna snabbt ska leda till ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet har regeringen också vidtagit åtgärder för att stärka ställningen för, och efterfrågan på, personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken har lagts om. Bland annat har Arbetsförmedlingen fått ett tydligare uppdrag att förmedla arbeten samtidigt som de arbetsmarknadspolitiska resurserna i större utsträckning riktas till dem som har störst behov. För att göra de personer som varit utan arbete en viss tid mer attraktiva på arbetsmarknaden finns nystartsjobb.¹ Andra åtgärder för att

¹ Nystartsjobb syftar till att stimulera arbetsgivare att anställa en person som stått utanför arbetsmarknaden en längre tid. En arbetsgivare som anställer en person som varit borta från arbetslivet i mer än ett år (sex månader för ungdomar) kan få ett ekonomiskt stöd på ett belopp som motsvarar två gånger den arbetsgivaravgift arbetsgivaren betalar.

öka efterfrågan på personer med svag förankring på arbetsmarknaden är sänkta arbetsgivaravgifter för unga och äldre. Dessutom har regeringen infört ett husavdrag (skattereduktion för ROT- och RUT-tjänster) för att stimulera utbudet och efterfrågan på arbetskraft.

Regeringen bedömer att de strukturreformer som genomförts 2006–2013 varaktigt ökar sysselsättningen med ca 223 000 personer på lång sikt. Regeringens reformer påverkar inte enbart sysselsättningen, utan väntas även öka antalet personer i arbete genom att färre personer är sjukfrånvarande. Vidare bidrar bland annat jobbskatteavdraget till att de som redan är sysselsatta arbetar mer, till exempel genom att gå från deltids- till heltidsarbete. Sammantaget bedöms de hittills genomförda strukturreformerna varaktigt öka antalet arbetade timmar med ca 6 procent på lång sikt, vilket motsvarar ca 247 000 årsarbetskrafter. Jobbskatteavdraget bedöms bidra med ca hälften av denna ökning (se tabell 1).

Regeringens bedömning baseras på den forskning som finns kring effekterna av olika åtgärder, till exempel hur förändringar i skattesystemet, socialförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken påverkar arbetsutbudet och sysselsättningen. Effekternas storlek, och särskilt i vilken takt de slår igenom, är dock svårt att ha full vetskap om. De bedömningar som redovisas i tabell x är därmed osäkra.

Tabell 2 Förväntade långsiktiga effekter av regeringens politik 2006–2012

Förändring i procent om inte annat anges

	Årsarbets- krafter ¹	Syssel- satta ²	Arbetskraft	Arbets- löshet ³	BNP
Jobbskatteavdrag	120 000	106 000	1,6	-0,6	2,2
Arbetslöshetsförsäkring	39 000	45 000	0,2	-0,7	0,7
Arbetsmarknadspolitik	11 000	13 000	0,1	-0,2	0,2
Sjukförsäkring	19 000	16 000	0,9	0,5	0,4
Husavdraget	27 000	25 000	0,2	-0,3	0,4
Sänkta socialavgifter	14 000	16 000	0,2	-0,2	0,3
Skiktgräns	13 000	0,0	0,0	0,0	0,3
Sänkt tjänstemoms	6 000	4 000	0,0	-0,1	0,1
Höjt bostadsbidrag	-2 000	-2 000	-0,05	0,0	0,0
Summa reformer	247 000	223 000	3,1	-1,6	4,6

¹ Antal arbetade timmar omräknat till årsarbetskrafter. En årsarbetskraft motsvarar 1 800 timmar.

² Antal personer i åldersgruppen 15–74 år.

³ Förändring i procentenheter.

Källa: Egna beräkningar

3. Genomförande av de landspecifika rekommendationerna 2012

Regeringen välkomnar de landspecifika rekommendationerna som en viktig del av den europeiska terminen för stärkt ekonomisk samordning inom EU, och ett ambitiöst genomförande av Europa 2020-strategin samt stabilitets- och tillväxtpakten. I detta avsnitt redogörs övergripande för åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att leva upp till de landspecifika rekommendationerna.

I kommissionens meddelande av den 30 maj 2012, där förslagen till rekommendationer ingår, framhålls sammanfattningsvis att den svenska ekonomin generellt sett utvecklas mycket väl. Sverige har sedan mitten av 1990-talet följt en ambitiös finanspolitisk och strukturell reformagenda. Vidare framhålls att reformarbetet den senaste tiden varit inriktat på att nå full sysselsättning, säkerställa en stark och stabil finansiell sektor, förbättra bostadsmarknadens funktionssätt, reformera utbildningssystemet, främja innovativa och dynamiska företag samt hantera miljö- och klimatförändringsfrågorna.

Det framhålls dock att ett antal utmaningar fortfarande behöver hanteras. Trots offentliga insatser för att integrera utsatta grupper på arbetsmarknaden är arbetslösheten bland vissa grupper fortfarande hög. Samtidigt som prisutvecklingen på bostadsmarknaden har avmattats något sedan mitten av 2011 kvarstår flera strukturella skevheter som i det förflutna har bidragit till instabila fastighetspriser. Det framhålls att vissa delar av det svenska skattesystemet skulle kunna utformas mer effektivt, verkningsfullt och tillväxtfrämjande. Det varnas också för att Sveriges konkurrensställning på medellång sikt hotas av sjunkande företagsinvesteringar i forskning och utveckling och lågt kommersiellt utnyttjande av forsknings- och innovationsresultat.

I rådsbeslut från den 10 juli 2012 rekommenderas Sverige att:

1. Bibehålla en sund ställning i de offentliga finanserna från och med 2012 genom att genomföra budgetstrategin enligt planerna och säkerställa att det medelfristiga budgetmålet fortsätter att uppnås.
2. Vidta ytterligare förebyggande åtgärder för att öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna på medellång sikt, inbegripet genom att främja försiktig utlåning, minska systemskevheter som gynnar skuldfinansiering vid bostadsinvesteringar, och genom att ta itu med de problem som följer av begränsningar i fråga om bostadsutbud och hyresreglering.
3. Vidta ytterligare åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden för ungdomar och andra utsatta grupper, till exempel genom att förbättra effektiviteten i aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder, underlätta över-

gången från skola till arbete, främja politik för att öka efterfrågan på utsatta grupper samt förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Se över effektiviteten av den sänkta mervärdesskattesatsen på restaurang- och catering-tjänster till stöd för skapande av arbetstillfällen.

4. Vidta ytterligare åtgärder i det kommande lagförslaget om forskning och innovation för att förbättra spetsforskning och inrikta sig på en förbättrad kommersialisering av innovativa produkter och utveckling av ny teknik.

3.1 Rekommendation rörande finanspolitiken

Vad gäller den första rekommendationen, som rör finanspolitiken, delar regeringen synen att finanspolitiken i Sverige är i överensstämmelse med uppställda mål och att det är viktigt att inriktningen upprätthålls. Ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn i linje med överskottsmålet, och offentliga utgifter som inte överstiger utgiftstaket, är grundläggande utgångspunkter vid utformningen av finanspolitiken i Sverige. Genom att finanspolitiken bedrivs i enlighet med de riktlinjer som ges i det finanspolitiska ramverket läggs en grund för makroekonomisk stabilitet, vilket är en förutsättning för en hög uthållig tillväxt, varaktigt hög sysselsättning och en välfärd som kommer alla till del.

Det offentliga finansiella sparandet uppvisade ett underskott på 0,7 procent av BNP 2012 och, som angivits ovan, förutses ett underskott på ca 1,5 procent av BNP 2013. Därefter beräknas sparandet förbättras successivt till ett överskott på drygt 1 procent av BNP 2016. Samtidigt väntas den konsoliderade bruttoskulden minska som andel av BNP. Denna utveckling av de offentliga finanserna bedöms ligga väl i linje med överskottsmålet och ”Medium Term Objective” (MTO). Det finansiella sparandet ligger alltså för närvarande under 1 procent av BNP, men sparandet väntas öka till något över målsatt nivå under de närmaste åren. Det strukturella sparandet uppgick till 0,2 procent av BNP 2012 och beräknas öka till 1,7 procent av BNP 2016, vid oförändrad politik. Med denna utveckling uppfylls alltså Sveriges MTO på minus 1 procent av BNP under hela den redovisade perioden. (De offentliga finanserna behandlas mer utförligt i Sveriges konvergensprogram 2013.)

3.2 Rekommendation rörande stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna

Beträffande den andra rekommendationen är det regeringens uppfattning att en hög skuldsättning hos hushåll (och företag), liksom bankernas ökade internationella verksamhet, kan utgöra en risk för den finansiella stabiliteten. Högt skuldsättning är också ett hot mot den makroekonomiska balansen och de ekonomiska konsekvenserna kan bli betydande. De svenska hushållens samlade skulder har de senaste två åren stabiliserats vid cirka 170 procent av deras samlade disponibla inkomster. Trots den höga nivån finns det faktorer som talar för att risken är låg för att hushållen skulle få stora besvär att hantera sina

skulder. Räntekvoten, det vill säga räntekostnader efter skatteavdrag som andel av den disponibla inkomsten, ligger nära genomsnittet för de senaste 30 åren. Ett lägre ränteläge har alltså medfört att hushållen kan bära en större skuld utan att detta nödvändigtvis påverkar riskerna för den finansiella stabiliteten.

Sedan den 1 januari 2013 begränsas företagens möjligheter till ränteavdrag avseende interna lån. Åtgärden införs för att skydda den svenska bolagsskattebasen mot skatteplanering. Som en följd förväntas den interna skuldsättning som görs i skatteplaneringssyfte minska. Bolagsskattesänkningen från 26,3 procent till 22 procent minskar också incitamenten till lånefinansiering. Företagsskattekommittén har i uppdrag att ta fram ett förslag avseende hur den skattemässiga behandlingen av lånat och eget kapital kan likställas. Förslaget, som ska redovisas den 1 april 2014, förväntas minska incitamenten till lånefinansiering ytterligare.

Ett väl fungerande finansiellt system är centralt för ekonomin. Uppstår det allvarliga problem i det finansiella systemet, i synnerhet i banksystemet, kan villkoren för tillväxt, jobb och välfärd försämrats dramatiskt. Sverige har i en internationell jämförelse ett stort banksystem i förhållande till ekonomins storlek. Turbulens i banksektorn kan därmed bli mycket kostsamt för staten och skattebetalarna att hantera. Mot denna bakgrund har regeringen tagit en rad initiativ och vidtagit kraftfulla åtgärder för att stärka det finansiella systemet och minska de risker för såväl den finansiella som den makroekonomiska stabiliteten som är relaterade till hushållens (och företagens) skuldsättning.

För den finansiella stabiliteten är det av största vikt att de svenska bankerna är välkapitaliserade. Regeringen är positiv till Basel III-överenskommelsen och att den ska implementeras i EU. Regeringens tydliga ambition är att de fyra storbankerna i Sverige bör ha 10 procents kärnprimärkapital som andel av riskviktade tillgångar 2013 och 12 procent 2015. Detta innebär en högre kapitaltäckningsgrad än den minimireglering som ges av Basel III-regelverket.

För att stärka den finansiella stabiliteten beslutade Finansinspektionen hösten 2010 om ett allmänt råd för lån med bostaden som pant. Detta så kallade bolånetak innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. Finansinspektionens uppföljning visar att belåningsgraderna minskat för första gången på tio år och att andelen hushåll med nya lån över 85 procent mer än halverats sedan 2009. Finansinspektionens årliga bolåneundersökning från mars 2013 bekräftar att bolånetaket fortsätter att fungera. Få hushåll tar lån över taket, det vill säga mer än 85 procent av marknadsvärdet, samtidigt som amorteringsbeteendet har förbättrats hos dem som tar stora lån. Undersökningen visar också att hushåll med belåning över taket amorterar och hela nio av tio hushåll amorterar på lån över 75 procents belåningsgrad.

Som ett ytterligare led i arbetet med att öka bankernas motståndskraft aviserade Finansinspektionen i slutet av 2012 att de så kallade riskvikterna för bolån bör höjas. Högre riskvikter innebär att bankerna måste hålla en större andel eget kapital i förhållande till de bolån som ges.

Utifrån de så kallade stresstester som Finansinspektionen genomfört har slutsatsen dragits att de flesta hushåll som tagit ett nytt bolån har god återbetalningsförmåga och är motståndskraftiga mot ränteuppgångar. Finansinspektionen tolkar resultaten som att de svenska bolånen inte hotar den finansiella stabiliteten.

För att ytterligare förbättra den ekonomiska stabiliteten och förstärka konsumentperspektivet har regeringen i budgetpropositionen för 2013 föreslagit åtgärder som syftar till ökad transparens, särskilt på bolånemarknaden. Bland annat har Finansinspektionen fått i uppdrag att utreda möjliga åtgärder för hur kreditinstituten ska kunna förbättra kundernas insyn i hur utlåningsräntorna för bolån bestäms. Finansinspektionen ska även utreda om det går att ställa krav på bankerna om att ge nya bolånekunder individuellt anpassade råd om värdet av att amortera.

Regeringen har tagit initiativ för att stärka konsumenternas intressen. Ett lagstiftningsarbete pågår i syfte att skapa en mer rättvis modell för beräkning av så kallad ränteskillnadsersättning vid förtidsinlösen av bundna bolån. Finansinspektionens resurser har vidare förstärkts, bland annat för att intensifiera satsningen på finansiell folkbildning. Beträffande vad som i rekommendationen anförs om bostadsmarknaden kan konstateras att regeringens politik syftar till att öka utbudet av bostäder genom att förbättra förutsättningarna för ett ökat byggande och genom ett bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Åtgärderna syftar inte minst till att förbättra investeringsförutsättningarna och öka drivkrafterna för nybyggnation av hyresrätter. Bland annat har lättnader i hyresregleringen genomförts genom de förändringar av hyreslagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 2011. Dessa åtgärder, tillsammans med det nya regelverket för allmännyttiga bostadsföretag, som också trädde i kraft den 1 januari 2011, främjar konkurrensen på bostadsmarknaden.

För att stimulera utbudet av hyresbostäder sänktes, i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2013, den kommunala fastighetsavgiften för hyreshusenhet den 1 januari 2013. Sänkningen skedde dels genom att beloppet per bostadsenhet sänktes, dels genom att den procentsats av taxeringsvärdet med vilket beloppet jämförs sänktes. I syfte att öka utbudet av hyresbostäder har regeringen tillsatt en kommitté² som senast 15 oktober 2013 bland annat ska lämna förslag på förbättring av den skattemässiga ställningen för bostäder som upplåts med hyresrätt.

² Direktiv 2012:32

Vidare har, i enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2013, en utökning genomförts av den tioåriga nedsättningen av fastighetsavgiften för nybyggda bostäder för byggnader som färdigställs under 2012 eller senare. Vidare har regelförändringar som underlättar upplåtelse av privatbostad genomförts. Förändringarna innebär att en privatperson som hyr ut sin bostad kan ta ut en hyra som täcker kostnaderna. Dessutom har schablonavdraget vid beskattning av sådana intäkter höjts från och med 2013. Åtgärder förbereds också som syftar till att förenkla byggreglerna och förkorta processerna kring byggnadstillstånd. (Frågor rörande stabilitet på bostads- och bolånemarknaden behandlas också i Sveriges konvergensprogram 2013.)

3.3 Rekommendation rörande åtgärder för att förbättra deltagandet på arbetsmarknaden bland unga och andra utsatta grupper

Rekommendationen gällande sysselsättningspolitiken överensstämmer väl med regeringens politik och vidtagna åtgärder. Regeringens främsta mål är att föra Sverige mot full sysselsättning genom minskat utanförskap. Regeringen delar uppfattningen som kommer till uttryck i rekommendationen att deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt sysselsättningsgraden för unga och andra grupper med svag förankring på arbetsmarknaden, behöver förbättras. Att motverka långtidsarbetslösheten och höja sysselsättningen i dessa grupper är en av regeringens viktigaste utmaningar de närmaste åren. För att detta ska bli möjligt måste arbetsmarknaden bli mer inkluderande och flexibel.

Regeringens politik är inriktad på att kontinuerligt följa upp och förbättra arbetsmarknadssituationen för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Unga, äldre, utrikes födda, personer med högst förgymnasial utbildning och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är grupper som har en sämre arbetsmarknadssituation än befolkningen som helhet. Regeringens politik är en kombination av åtgärder som stimulerar utbudet och efterfrågan på arbetskraft samt förbättrar matchningen mellan arbetssökande och lediga platser.

Sedan hösten 2011 förs samtal mellan regeringen och parterna på arbetsmarknaden, de så kallade trepartssamtalen, i syfte att finna gemensamma lösningar på kvarvarande problem. Regeringens målsättning med samtalen är att hitta åtgärder som sänker jämviktsarbetslösheten och ökar den varaktiga sysselsättningen, särskilt genom att förbättra möjligheterna till jobb för personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Tre områden har varit i fokus:

- att skapa en ny väg in på arbetsmarknaden för unga genom yrkesintroduktionsavtal,
- att ge bättre möjligheter till omställning på arbetsmarknaden, samt
- att införa ett system för statligt stöd vid korttidsarbete i tider av djup ekonomisk kris.

Steget från utbildning till arbetsliv måste gå snabbare och vara enklare. Många unga har inte tillräcklig kompetens och erfarenhet för att det ska vara lönsamt att anställa dem. Det kan också vara svårt för arbetsgivare att bedöma produktiviteten hos en ung person som saknar tidigare arbetslivserfarenhet. För att underlätta ungas övergång från skola till arbetsliv och för att säkra företagens långsiktiga kompetensförsörjning har parterna inom ett antal avtalsområden på arbetsmarknaden tecknat så kallade *yrkesintroduktionsavtal*. De flesta av dessa avtal bygger på principen att unga utan relevant erfarenhet i yrket erbjuds handledning och utbildning under en del av arbetstiden. Denna del av arbetstiden är inte lönegrundande. Hittills har dock relativt få anställts inom ramen för sådana avtal. Regeringen vill därför, tillsammans med parterna, verka för att fler sådana avtal tecknas och att fler anställs inom avtalen. Regeringen förbereder förslag i syfte att genom lönesubventioner och ekonomiskt stöd för handledning stimulera anställning av unga genom de yrkesintroduktionsavtal som tecknas av parterna. Regeringen utreder vidare vilket stöd som behövs, och vad staten respektive parterna kan bidra med, för att, stärka lärandet på arbetsplatserna. Regeringen har också beslutat att stödja en försöksverksamhet med branschanpassad yrkesutbildning under en introduktionsanställning. Regeringen kommer att ta ställning till ett eventuellt statligt stöd till yrkesintroduktionsavtal i samband med budgetpropositionen för 2014. Innan förslaget om stöd till yrkesintroduktionsanställningar kan träda i kraft ska det notifieras till Europeiska kommissionen. Notifieringsprocessen inleds under våren 2013. Förslaget beräknas kunna träda i kraft i januari 2014.

Med ett ökat omvandlingstryck i ekonomin ställs allt större krav på arbetsmarknadens omställningsförmåga. Samtidigt som företagen behöver flexibilitet för att kunna anpassa produktionen efter nya förutsättningar måste arbetstagarnas behov av trygghet, förutsägbarhet och rättssäkerhet tillgodoses. Eftersom parterna har bäst kunskap om företagets och arbetstagarnas villkor är de lämpade att göra avvägningar mellan olika former av trygghet och flexibilitet. Regeringen ser därför positivt på att Svenskt Näringsliv och Privatjänstemannakartellen, som organiserar tjänstemän i privat sektor, för samtal om ett nytt *omställningsavtal* med syfte att skapa bättre möjligheter till omställning på arbetsmarknaden. En nyckelfråga i dessa förhandlingar är turordningsreglerna vid uppsägning. Regeringen är beredd att stödja parterna för att öka möjligheterna till en överenskommelse. Samtalen har bland annat kretsat kring bättre tillgång på utbildning, exempelvis att vidareutbildning erbjuds på ett sätt som är möjligt att kombinera med arbete och försörjning under tiden i utbildning. Regeringens bedömer att lagstiftning på detta område inte är en lika effektiv åtgärd som en partsöverenskommelse.

För företag som tillfälligt möter en kraftig nedgång i efterfrågan och behöver minska antalet arbetade timmar kan avtal om så kallat *korttidsarbete* vara ett alternativ till uppsägningar. I en djup lågkonjunktur kan korttidsarbete bidra till att sysselsättningen hålls uppe och att arbetslösheten ökar mindre än vad som annars skulle ha varit fallet. Korttidsarbete är ett sätt att fördela bördan av

en lågkonjunktur mer jämnt mellan arbetstagarna, och det kan även bidra till att företagen kan öka produktionsvolymerna snabbare när konjunkturen vänder, eftersom företagens behov av att nyrekrytera minskar. En remiss med förslag till statligt stöd vid korttidsarbete överlämnades till Lagrådet i mars 2013. Enligt förslaget måste två kriterier vara uppfyllda för att systemet ska kunna aktiveras. Dels ska det vara fråga om en synnerligen djup lågkonjunktur eller vara sannolikt att en sådan är nära förestående, dels får det inte bedömas att stödet i beaktansvärd omfattning hindrar en samhällsekonomiskt önskvärd strukturuomvandling eller medför andra betydande samhällsekonomiska nackdelar. Regeringen kan aktivera systemet för en period om 12 månader, med möjlighet till förlängning i ytterligare 12 månader. Därefter följer en karenstid om 24 månader innan systemet kan aktiveras igen. Inom ramen för korttidsarbetet kan parterna komma överens om olika nivåer på arbetstidsminskningen. Statens bidrag uppgår till en tredjedel av den kostnad som uppkommer. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag. Förslaget förutsätter notifiering till Europeiska kommissionen för att säkerställa att stödåtgärden är förenlig med EU:s regelverk för statligt stöd.

Som beskrivits ovan utgör trepartssamtalen en viktig del i regeringens arbete för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt, men reformarbetet fortsätter även på många andra områden.

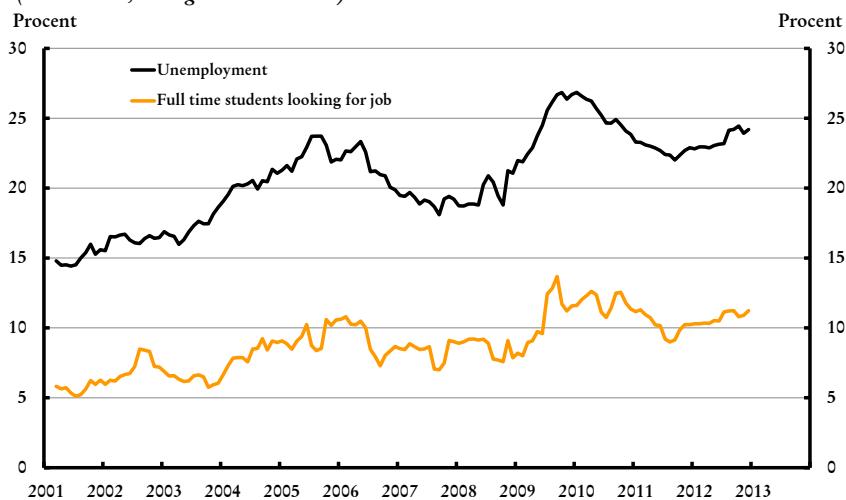
Unga

En rad åtgärder, som regeringen redovisat bland annat i tidigare reformprogram, har under de senaste åren vidtagits inom utbildningspolitiken, arbetsmarknadspolitiken och skattepolitiken. Som exempel kan nämnas införandet av en särskild jobbgaranti för unga, sänkningen av arbetsgivaravgiften för unga samt förenklingsåtgärderna för arbetsgivarna att visstidsanställa. Regeringen har dessutom vidtagit reformer inom det reguljära utbildningssystemet i syfte att förbättra elevernas kunskaper och därmed deras framtida anställningsbarhet. Den reformerade gymnasieskolan och lärlingsutbildningen är exempel på viktiga reformer för att motverka avhopp från gymnasieskolan och underlätta arbetsmarknadsinträdet.

Arbetslösheten bland ungdomar 15–24 år uppgick i december 2012 till drygt 22 procent, se diagram 1. Knappt hälften av de arbetslösa ungdomarna utgörs av heltidsstuderande som sökte arbete. Att ungdomar blir arbetslösa hänger ofta samman med att de är på väg från skola till arbetsliv. Jämfört med andra åldersgrupper har unga arbetslösa dock generellt sett goda jobbchanser, vilket medför att de allra flesta unga har relativt korta arbetslöshetsperioder. För vissa grupper av unga tar det ofta betydligt längre tid att få fast förankring på arbetsmarknaden än för unga i genomsnitt. Detta gäller i synnerhet ungdomar med ofullständiga betyg från grund- eller gymnasieskolan och för unga födda utanför Europa. I budgetpropositionen 2013 föreslog regeringen en rad temporära och permanenta åtgärder för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt

Diagram 1 Ungdomsarbetslöshet och heltidsstuderande som söker arbete

(15 till 24 år, säsongrensade värden)³

och motverka konjunkturförsvagningen. För att möta konjunkturförsvagningen utökades temporärt platserna till yrkesvuxenutbildningen, lärlingsvuxenutbildningen, yrkeshögskolan, folkhögskolan och vissa utbildningar inom högskolan. I vårpropositionen för 2013 föreslås åtgärder som ger ytterligare totalt 14 000 platser inom yrkesvuxenutbildningen, ytterligare totalt 8 000 platser inom praktik och arbetsmarknadsutbildning, samt ytterligare totalt 2 800 högskoleplatser inom civil- och högskoleingenjörsutbildningar samt sjuksköterskeutbildningar, under 2013 och 2014. Dessutom har medel tillförts yrkesutbildningen i syfte att höja kvaliteten. Under 2013 höjs nivån för studiemedel för dem som är inskrivna i jobbgarantin för unga.

Vidare vidtas åtgärder för att höja kvaliteten i jobbgarantin för ungdomar. Unga som varit arbetslösa minst 12 månader får en subvention motsvarande den dubbla arbetsgivaravgiften, och gränsen för att få flyttningsbidrag har för dessa sänkts från 25 till 20 år i syfte att stimulera rörligheten till arbete i en större målgrupp. Regeringen har också under 2012 tillsatt en särskild utredare vars uppgift är att lägga fram förslag på hur arbetet med unga mellan 16 och 25 år som varken arbetar eller studerar kan utvecklas och förstärkas (se vidare avsnitt 4.2).

Regeringens övergripande mål är att stärka arbetslinjen och att alla som vill och kan arbeta ska få möjlighet att få ett arbete. Den svenska modellen utgör en god grund för en väl fungerande arbetsmarknad och det finns enligt regeringens mening inte skäl till några större förändringar av arbetsrätten som sådan. Vissa grupper, exempelvis unga, kan dock till följd av utformningen av vissa delar av arbetsrätten möta svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen tillsatte mot denna bakgrund en särskild utredning med uppdrag att utreda och föreslå lösningar i fråga om en ny anställningsform med utbildningsinnehåll för unga, så kallad lärlingsprovanställning. Uppdraget redovisades i november 2012. Härutöver bereds inom Regeringskansliet införandet av en

³ Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningen obs texten i diagrammet är på engelska

särskild anställningsform för lärlingar inom gymnasieskolan.

Långtidsarbetslösa

Äldre personer som förlorar sitt arbete möter en svår arbetsmarknadssituation och riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet eller lämna arbetskraften. Vidare lämnar många frivilligt arbetskraften relativt tidigt genom till exempel avtalspension. Inte minst för att säkerställa den offentliga sektorns finansiering på lång sikt är det viktigt att uppmuntra ett sent utträde från arbetsmarknaden. En av de viktigaste åtgärderna som regeringen genomfört för att stimulera utbudet av arbetskraft bland äldre är det högre jobbskatteavdraget för personer som fyllt 65 år. Vidare kan personer i åldern 55–64 år få nystartsjobb i upp till tio år, vilket är dubbelt så lång tid som för personer i åldern 26–54 år. Dessutom har den temporära förkortningen av kvalificeringstiden för ett nystartsjobb för personer som fyllt 55 år även gälla för 2013 i syfte att förbättra möjligheterna för de äldre arbetslösa att stanna kvar på arbetsmarknaden.

Inom det arbetsmarknadspolitiska programmet jobb- och utvecklingsgarantin (JUG) som riktar sig till långtidsarbetslösa, har möjligheten att ta del av tre månaders studiemotiverande kurs vid folkhögskola öppnats upp även för äldre deltagare. För deltagare i JUG finns möjligheten att ta del av det särskilda anställningsstödet, och höjningen av taket för stödet och möjligheten till handledarstöd som infördes på försök 2012 har nu permanentats. Det förstärkta handledarstödet som tidigare omfattat 2012 och 2013 har förlängts även för 2014. Dessutom avsätts resurser så att deltagare i sysselsättningsfasen inom JUG även fortsatt kan ta del av programinsatser.

Personer med funktionsnedsättning som medför minskad arbetsförmåga

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har en sämre arbetsmarknadssituation än befolkningen som helhet. Ett betydande hinder för att fler personer med olika typer av funktionsnedsättningar ska få arbete bedöms vara den osäkerhet arbetsgivare upplever inför en eventuell anställning. Ett utvecklat stöd före, vid och efter anställning är därför en viktig åtgärd för att minska denna osäkerhet. Antalet platser med särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) utökas. SIUS innebär att arbetsgivare och individ får stöd av en person med särskild kompetens såväl i matchnings-skedet som i anställningsprocessen. Vidare ska SIUS och personligt biträde kunna kombineras med fler av de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska, från och med 2013, kunna få praktik inom statliga myndigheter. Regeringen har gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att stegvis implementera praktikantprogrammet utifrån tillgången på lämpliga arbetssökande och platser.

För att säkerställa vidareutvecklingen av politiken för personer med funktionsnedsättning som medför minskad arbetsförmåga har regeringen tillsatt flera

utredningar. En särskild utredare har lämnat ett samlat förslag till hur arbetsmarknadspolitiska insatser bör utformas för att på ett effektivt sätt bidra till att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i ökad utsträckning kan få och behålla ett arbete. Utredaren har också tagit ställning till ett antal frågor som rör Samhall AB om utökade möjligheter att anställa fler med diffus problematik, sett över regelverket för arbetshjälpmedel, fört en dialog med företrädare för företag och arbeta med spridning av goda exempel och utveckling av arbetsplatser med goda och stödjande arbetsmiljöfaktorer. Vidare har Statskontoret kartlagt befintliga former av subventionerad anställning, inklusive nystartsjobb, och analyserat respektive insats utformning och hur de samspelar med varandra, samt andra arbetsmarknadspolitiska insatser vid arbetsplatser.

Utrikes födda

Den så kallade etableringsreformen har varit ikraft i drygt två år och deltagare börjar nu lämna insatsen. Reformen innebär bland annat att en statlig individuell ersättning, etableringsersättningen, har införts vilken stärker incitamenten för såväl kvinnor som män att delta i aktiviteter och att arbeta vid sidan av etableringsaktiviteter. Arbetsförmedlingen kommer in i ett tidigt skede och har i uppdrag att samordna olika insatser för att påskynda den nyanländes etablering samt att upprätta en etableringsplan.

Det är viktigt att de insatser som erbjuds de nyanlända är ändamålsenliga och anpassade efter målgruppen. Därför förstärks de arbetsförberedande insatserna i etableringsreformen med två nya insatser. En är införandet av ett praktiskt basår för personer över 30 år med högst nio års utbildning. Basåret består av arbetsträning som kan kombineras med yrkesinriktad språkundervisning och lämplig teoretisk utbildning. Den andra nya insatsen är arbetsträning för dem med behov av mer handledning. Merkostnadsersättning kan under vissa förutsättningar utgå till för dem som anordnar arbetsträning.

Målgruppen utvidgas eftersom konflikter bland annat i Syrien gör att Sverige ser ett inflöde av flyktingar och anhöriginvandring. Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag för kostnader kopplade till nyanlända ökas därför.

Utvärdering av sänkningen av mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster

Vidare rekommenderade kommissionen Sverige att se över effektiviteten av sänkningen av mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster för att skapa jobb. Tre myndigheter har fått i uppdrag att följa upp effekterna av sänkningen av mervärdesskatten för restaurang- och cateringtjänster, varav Konjunkturinstitutet har fått i uppdrag att följa upp effekterna på löner, priser och sysselsättning. Tillväxtanalys ska, efter samråd med Tillväxtverket och Konkurrensverket, följa upp effekterna vad gäller företagande och effekterna av regelförenklingen. Skatteverket har fått i uppdrag av regeringen att granska restaurang- och cateringbranschen för att se hur sänkningen av mer-

värdesskatten påverkar mervärdesskattefusk och andra skattefel. En första utvärdering av effekterna av denna åtgärd kommer att redovisas i januari 2014. En slutlig utvärdering ska presenteras i början av 2016.

Vad gäller genomslaget på priserna visar utvecklingen hittills att restaurangpriserna har fallit med cirka 4,5 procent sedan införandet. Sänkt mervärdeskatt på restaurang- och cateringtjänster kan ge positiva sysselsättningseffekter på både kort och lång sikt. På kort sikt innebär sänkningen att restaurangernas vinster ökar så länge sänkningen inte fullt ut slår igenom i lägre priser. Restaurangerna kan då använda ökad vinst till att anställa fler. På längre sikt kan sysselsättningen förväntas öka till följd av lägre priser och ökad konsumtion av restaurangtjänster.

En selektiv mervärdesskattesänkning leder generellt sett till att den bransch som får sänkt mervärdeskatt expanderar på bekostnad av andra branscher. Den totala sysselsättningen i ekonomin behöver då inte öka till följd av sänkningen. Omständigheterna vid sänkt mervärdeskatt på restaurangtjänster är dock sådana att en positiv sammantagen sysselsättningseffekt bör kunna väntas. Restaurangbranschen sysselsätter många unga och utrikes födda med svag förankring på arbetsmarknaden. En expansion av branschen kan därför leda till ökad anställning av ledig arbetskraft som kan ha svårt att få sysselsättning i andra delar av ekonomin. Dessutom kan arbetsutbudet, och därmed den totala konsumtionen, öka hos dem som konsumerar fler restaurangtjänster. Sammantaget innebär dessa effekter att sysselsättningen i restaurangbranschen kan öka utan att sysselsättningen i andra branscher minskar.

3.4 Rekommendation rörande forskning och innovation

Regeringen delar uppfattningen att det är viktigt att göra insatser för att förbättra forskningens excellens, kommersialiseringen av innovativa produkter och utvecklingen av ny teknik. Regeringens politik ligger väl i linje med rekommendationen.

I oktober 2012 presenterade regeringen en proposition om forskning och innovation⁴ som innebar en kraftig medelsökning. Denna kommer i ett långsiktigt perspektiv stärka Sveriges position som en framstående forskningsnation.

Parallellt med propositionen antog regeringen en innovationsstrategi, med syfte att stärka innovationsklimatet. Innovationsstrategin har ett holistiskt perspektiv i syftet att öka innovationsförmågan och möta samhällsutmaningar. Strategin framhåller till exempel vikten av alla relevanta aktörers involvering, sänkningen av trösklar, samt skapande av incitament, för att främja olika aktörers innovations- och tillväxtförmåga. Innovationsstrategin inkluderar flera

⁴ Regeringens proposition 2012/13:30 Forskning och innovation

olika politikområden och kommer att påverka en rad propositioner under åren fram till 2020.

Forskningens excellens

I forsknings- och innovationspropositionen presenteras flera åtgärder för att förbättra forskningens excellens:

- Betydande medelsökningar riktar sig mot såväl universitet och högskolor, forskningsfinansiärer som forskningsinstitut. Den totala nivåhöjningen uppgår till 4 miljarder kronor år 2016.
- Särskilda satsningar görs 2013–2016 på att dels rekrytera internationella toppforskare till svenska lärosäten, dels fördela medel till framstående yngre forskare.
- Systemet för fördelning och omfördelning av anslagen till universitet och högskolor förändras så att det ännu mer belönar kvalitet. Från 2014 kommer ytterligare 10 procentenheter, det vill säga totalt 20 procent, av anslagen vara föremål för omfördelning utifrån kvalitetsaspekter.
- Vetenskapsrådet kommer att ges i uppdrag att i samråd med andra forskningsfinansiärer utreda och lämna förslag till ett resursfördelningssystem som gör det möjligt att fördela anslag till universitet och högskolor innefattande kollegial bedömning av universitets och högskolors kvalitet och prestation i forskning. Ett nytt system kan införas tidigast 2018.
- Vetenskapsrådet kommer att få i uppdrag att inrätta ett särskilt program som riktar mot de mest framstående forskarna i Sverige, där forskare under normalt sju till tio år tilldelas forskningsbidrag som möjliggör forskning med hög risk och stor potential.

Utveckling av nya teknologier samt kommersialisering av innovativa produkter

För utveckling av nya teknologier är nyfikenhetsbaserad forskning som är långsiktig och riskbenägen viktig. På lång sikt kan detta bidra till stora framsteg. De stora tillskott som forskningsfinansiärer och lärosäten får under perioden 2009–2016 stärker förutsättningarna för denna typ av forskning.

En bas för utvecklingen av nya teknologier är bland annat den stora satsning på ett tjugotal strategiska forskningsområden som inleddes 2009. Dessa områden representerar möjliggörande nyckelteknologier samt forskningsområden viktiga för att möta samhällsutmaningar. Vidare är tjänsteinnovationsstrategin från 2010 en bas för hur tjänsteområdet ska bidra till att skapa tillväxt.

I forsknings- och innovationspropositionen presenterades flera viktiga insatser för ökad kommersialisering och nyttiggörande av forskningsresultat. Det forskningspolitiska målet utvidgades till att forskningen ska bidra till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, vilket ger en övergripande inriktning mot nyttiggörande.

Några av insatserna med koppling till kommersialisering och nyttiggörande är följande:

- En satsning görs på strategiska innovationsområden, som är ett nytt instrument inriktat mot samhällsutmaningar. Syftet är att identifiera och etablera långsiktiga samverkansprojekt mellan bland annat lärosäten, näringsliv och forskningsinstitut, där potentiella användare av forskningsresultaten involveras redan i problemformuleringsstadiet.
- Industriforskningsinstituterna stärks ytterligare och en satsning på tillgängliggörande av test- och demonstrationsmöjligheter vid instituten görs. Vidare presenteras åtgärder och satsning för att stärka universitetens och högskolornas uppgift att samverka med det omgivande samhället och verka för att forskningsresultat kommer till nytta.
- Utöver satsningarna i propositionen görs andra insatser inom området, till exempel insatser för att möjliggöra och stärka innovationsupphandling och innovationsvänlig upphandling. Åtgärder har även vidtagits för att förenkla strukturen gällande statligt riskkapital.

Regeringen ser fortsatt över möjligheterna att samordna statens riskkapitalinsatser och stödja kommersialiseringen av innovationer tidigt i företags etablering. För att skapa en tydligare aktörsstruktur för marknadskompletterande finansiering i tidiga skeden genomfördes den 1 januari 2013 en sammanslagning av Almi Företagspartner AB och Innovationsbron AB, vilket ska leda till en effektivare och mer tillgänglig organisation som tillhandahåller såväl finansiering som rådgivning i tidiga skeden för innovation och tillväxt i hela landet. Regeringen föreslår också ett vidgat investeringsmandat för Inlandsinnovation AB och för Fouriertransform AB från och med halvårsskiftet 2013.

4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin

4.1 Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till år 2020 eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till 75 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 år, bland annat genom ett ökat deltagande av ungdomar, äldre arbetstagare och lågkvalificerade arbetstagare samt en bättre integration av lagliga migranter.

Lägesbeskrivning

År 2011 uppgick sysselsättningsgraden för åldersgruppen 20 till 64 år till 80,0 procent (kvinnor; 77,2 procent, män; 82,8 procent) jämfört med 68,6 procent (kvinnor; 62,3 procent, män; 75,0 procent) i EU27.⁵

Till följd av den svaga konjunkturutvecklingen har sysselsättningsgraden för både Sverige och EU27 minskat något under 2012. Utvecklingen i Sverige är dock inte alls så dramatisk som den varit på andra håll i Europa.

Regeringens bedömning är att antalet sysselsatta kommer att stiga med 220 000 personer från 2011 till 2016. För åldersgruppen 20 – 64 år prognosticeras att sysselsättningsgraden stiga från knappt 80 procent 2012 till 82 procent 2016. Sverige ligger alltså väl till för att de uppsatta målen på detta område ska uppnås.

Regeringen anser att sysselsättningspolitiken ska bygga på en analys av de väsentliga problem som bidrar till att hålla ner den varaktiga sysselsättningen, vilka åtgärder som kan antas lösa problemen på bästa sätt, samt huruvida de åtgärder som genomförts är framgångsrika. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) övervakar effektiviteten för de cirka femton arbetsmarknadspolitiska program som finns vid Arbetsförmedlingen. Regeringen har också utvecklat ett ramverk för sysselsättningspolitiken som

⁵ Åldersintervallet 20 till 64 år används sällan i andra sammanhang. De EU-harmoniserade arbetskraftsundersökningarna mäter i åldersintervallet 15 till 74 år. Detta ger för Sveriges del en sysselsättningsgrad som är i ca 15 procentenheter lägre. Orsaken är ett högt deltagande i gymnasieutbildning.

syftar till att politiken på ett så effektivt sätt som möjligt ska bidra till varaktigt högre välfärd. Indikatorer för utvecklingen på arbetsmarknaden tillsammans med regeringens bedömning publiceras en gång per år i den ekonomiska vårpropositionen.

Insatser och åtgärder

Regeringens viktigaste mål är full sysselsättning. Utformningen av politiken har sedan 2006 utgått från att arbetslinjen ska stärkas. Fler ska kunna och vilja arbeta. Färre ska stå utanför arbetsmarknaden. I avsnitt 3.3 redogörs för regeringens reformer i syfte att underlätta för framför allt unga och andra svaga grupper att komma in på arbetsmarknaden. Dessa syftar till att öka sysselsättningen och därmed till att nå målet på sysselsättningsområdet, men upprepas inte i detta avsnitt.

Ett längre arbetsliv

Den demografiska utvecklingen leder till att det är viktigt att många jobbar. Regeringen har tillkallat en särskild utredare för översyn av pensionsrelaterade åldersgränser och möjligheter för ett längre arbetsliv. Utredaren ska ta fram förslag och alternativa strategier för hur de pensionsrelaterade åldersgränserna ska hanteras. God arbetsmiljö är viktigt både för att förebygga ohälsa och olycksfall och för att motverka att människor utestängs från arbete eller tvingas lämna arbetslivet i förtid. Utredaren ska vidare lämna förslag till åtgärder inom arbetsmiljö eller andra områden som ger förbättrade förutsättningar för att arbeta längre upp i åldrarna. Uppdraget ska slutredovisas i april 2013.

Förebygga diskriminering

Arbetet för att förebygga diskriminering är viktigt inom bland annat arbetslivet. I februari 2012 beslutade regeringen om en långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032. Den syftar till att säkerställa att romer har lika möjligheter och rättigheter som andra och inte utsätts för diskriminering i sin vardag. Strategin innehåller mål och åtgärder inom sex verksamhetsområden, bland annat utbildning och arbete. Arbetet med strategin har inletts under våren 2012 genom att regeringen lämnat olika uppdrag till bland annat myndigheter, och exempelvis har Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att medverka i pilotverksamheten avseende romers etablering på arbetsmarknaden. Insatsen syftar till förbättra romers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden, särskilt unga romers möjligheter. Pilotverksamheten ska redovisas 2016.

Uppdrag för att förstärka och vidareutveckla de regionala kompetensplattformarna

För att förbättra matchningen på arbetsmarknaden har regeringen gett aktörer med regionalt tillväxtansvar i respektive län i uppdrag att under 2010 etablera kompetensplattformar för samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Beslutet är ett led i regeringens ambition att stärka samverkan mellan den regionala tillväxtpolitiken, arbetsmarknadspolitikerna och utbildningspolitiken. Kompetensplattformar är nu etablerade i

alla län och regeringen ser dem som viktiga verktyg för att säkra kompetensförsörjningen till näringsliv och offentlig sektor i hela landet på kort och lång sikt. Den 20 december 2012 fick Tillväxtverket regeringens uppdrag att under perioden 2013–2016 bedriva insatser som förstärker och vidareutvecklar de regionala kompetensplattformarna. Fokus är bland annat att stärka lokal och regional samverkan avseende exempelvis gymnasiala utbildningar samt att fortsätta utveckla samverkan och dialog mellan berörda myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet och de regionala kompetensplattformarna.

4.2 Utbildningsmålet

Sveriges nationella mål

- Att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent 2020.
- Att andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40–45 procent 2020.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 förbättra utbildningsnivån särskilt genom att sträva efter att minska antalet elever som i förtid avbryter sin skolgång till mindre än 10 procent och genom att öka den andel 30–34-åringar som har avslutat en eftergymnasial eller motsvarande utbildning till minst 40 procent.

Lägesbeskrivning

Andelen svenska 18–24-åringar utan fullföljd gymnasieutbildning och som inte befann sig i utbildning uppgick till 6,7 procent år 2011 enligt Eurostat. Genomsnittet inom EU som helhet har successivt förbättrats något, men andelen uppgick trots det till 13,5 procent 2011. Bland män finns genomgående en större andel lågutbildade än bland kvinnor, såväl i Sverige som i EU.⁶

Den statistik som tidigare publicerats, som visat att indikatorn för Sveriges del varit cirka 10 procent, har varit missvisande till följd av en eftersläpning i uppdateringen av uppgiften om andelen elever som fullföljer sin gymnasieutbildning. Korrigeringen av detta fel har lett till att utfallet för Sverige sänkts med cirka tre procentenheter. Samtidigt visar den totalräknade registerbaserade statistiken att Arbetskraftsundersökningen (AKU) till viss del underskattar andelen ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning. Detta sammanhänger troligen med att personer utan fullföljd gymnasieutbildning i något lägre utsträckning besvarar enkäten än vad de som fullföljt gymnasieskolan gör. Den verkliga andelen 18–24-åringar som inte fullföljt gymnasieskolan och som inte studerar är därför troligen cirka 8 procent.

⁶ Eurostat

Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning har sedan 2002 ökat i Sverige och uppgick 2011 enligt Eurostats uppgifter till 47,5 procent (54,6 procent för kvinnor och 40,6 procent för män). Det är över både EU:s riktmärke på 40 procent och Sveriges nationella mål på 40–45 procent. I måttet ingår högskoleutbildning, kvalificerad yrkesutbildning och utbildning inom yrkeshögskolan. De andelar som redovisas av Eurostat för Sveriges del bygger på uppgifter från AKU-enkäten, det vill säga en urvalsundersökning. Den svenska totalräknade statistiken (utbildningsregistret) visar att andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning var 43,4 procent 2011, en skillnad på fyra procentenheter jämfört med den av Eurostat redovisade andelen. Differensen tyder på att högutbildade personer i högre utsträckning svarar på AKU-enkäten än vad lågutbildade gör, och att den statistik som redovisas av EU därmed överskattar hur Sverige förhåller sig till målet. Även i Europa i övrigt har andelen med eftergymnasial utbildning ökat kraftigt och uppgick 2011 till 34,6 procent.⁷

Andelen svenskar i åldern 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning förväntas minska något fram till 2020. Detta beror framför allt på att studiedeltagandet minskade under perioden 2003–2008. Flera av de som påbörjade sina studier i slutet av denna period kommer 2020 att vara 30–34 år gamla. Regeringen följer noga utvecklingen avseende måluppfyllelsen för gymnasiestudier samt eftergymnasial utbildning.

Insatser och åtgärder

Insatser för att minska avhopp från gymnasieskolan

För att minska andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar satsar regeringen på en förstärkt studie- och yrkesvägledning. Regeringen har avsatt 10 miljoner kronor 2013 för främst fortbildning av studie- och yrkesvägledare samt beräknar för samma ändamål 26 miljoner kronor för 2014–2016. Utöver detta avser regeringen att ta fram fortbildningsinsatser för studie- och yrkesvägledare i gymnasieskolan med särskilt fokus på hur man löser de etableringssvårigheter som unga med funktionsnedsättningar möter på arbetsmarknaden samt på det stöd från olika myndigheter som ungdomar kan få. Dessa insatser förväntas kunna minska avhopp, öka andelen välövervägda val hos eleverna och förbättra måluppfyllelsen. Regeringen har också särskilt beaktat problemet gällande de sjunkande läs- och skrivkunskaperna vilket kan vara en av flera förklarande faktorer bakom avhoppet från gymnasieskolan.

Förbättrad kvalitet i yrkesintroduktionen

Inom yrkesintroduktion kan elever som saknar behörighet för nationella program få en introduktion till konkreta arbetsuppgifter på arbetsmarknaden. Regeringen ger stimulansbidrag till huvudmännen för att utveckla kvaliteten i yrkesintroduktionen, till exempel för att utveckla stöd för dokumentation av

⁷ Eurostat

yrkeskunskaper. Men även grundskoleämnena och motivationshöjande insatser utifrån elevens behov kan ingå för att öka andelen elever som fortsätter sina studier på ett nationellt program eller ett annat introduktionsprogram.

Förbättrad kvalitet i arbetsplatsförlagt lärande

Regeringen tillhandahåller särskilda stimulansmedel till skolhuvudmännen för att vidareutveckla kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Huvudmän får också ett bidrag för att tillhandahålla gymnasial lärlingsutbildning. Den del som riktas till arbetsgivaren har höjts med 15 000 kronor till totalt 30 000 kronor per elev och år för att stimulera fler arbetsplatser att erbjuda lärlingsutbildning. Regeringen genomför även insatser för att utforma och tillgängliggöra stöd för handledare på arbetsplatser, och exempelvis planeras en nationell handledarutbildning.

Utveckling av arbetet med unga som varken studerar eller arbetar

Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska föreslå hur arbetet med unga i åldern 16–25 år som varken studerar eller arbetar kan utvecklas⁸. Ett delbetänkande⁹ är överlämnat till regeringen. Delbetänkandet fokuserar på 16–19-åringar som omfattas av det kommunala informationsansvaret för unga under 20 år utan påbörjad eller fullföljd gymnasieutbildning. Utredaren har bland annat lämnat författningsförslag som förtydligar kommunernas ansvar för denna grupp ungdomar. Utredaren ska lämna sitt slutbetänkande i augusti 2013.

Fler platser i högskolan och yrkesutbildningen

För att öka andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ökas tillfälligt under perioden 2013–2016 antalet platser inom yrkeshögskolan med drygt 3 000 årsplatser. Även om efterfrågan på högre utbildning på sikt förväntas minska på grund av de minskande ungdomskullarna är den fortsatt hög. Därför har regeringen presenterat en tillfällig satsning motsvarande cirka 4 200 ytterligare platser i högskolan under perioden 2013–2015. Regeringen har tillfört universitet och högskolor 300 miljoner kronor för grundutbildning 2013 och beräknar vidare att 300 miljoner kronor avsätts såväl 2014 som 2015 för samma ändamål.

Insatser för att höja utbildningskvaliteten

Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt. Därför är det angeläget med insatser för att höja utbildningskvaliteten. Dessutom finns det anledning att förändra dimensioneringen för specifika utbildningar och lärosäten. Regeringen betonar att det är viktigt att universitet och högskolor ger hög prioritet åt möjligheterna för studenter att påbörja högskoleutbildning som leder fram till en examen. Tillgängligheten till och möjligheterna för högre

⁸ U 2012:08, dir. 2012:70

⁹ SOU 2013:13

utbildning stärks genom förbättrad ekonomi för studenterna då studiemedlet höjdes från och med hösten 2011.

Enligt regeringens uppfattning är det angeläget med fortsatt utbyggnad av läkar-, tandläkar- och sjuksköterskeutbildning samt civilingenjörs- och högskoleingenjörsutbildning. Detta är avgörande för att säkra den framtida kompetensförsörjningen inom dessa områden. Fullt utbyggd, 2018, beräknas till exempel ingenjörssatsningen omfatta 152 miljoner kronor.

För att stärka kvaliteten i utbildningar genomför regeringen under 2012 och 2013 en permanent höjning om sammanlagt 800 miljoner kronor för höjda ersättningsbelopp för humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. Universitet och högskolor kan från och med 2013 tilldelas resurser baserade på kvalitetsutvärderingar av utbildningarnas resultat. Den kvalitetsbaserade resursfördelningen omfattar 295 miljoner kronor då den är fullt utbyggd 2015.

Den enskilt viktigaste faktorn för elevernas studieresultat i skolan är lärarna. Undervisningen i skolan ska bedrivas av välutbildade lärare som förmedlar kunskaper och värden och som motiverar eleverna att lära sig mer. Regeringen har redan gjort en rad stora insatser för att förbättra lärares kompetens och status. Genom regeringens karriärutvecklingsreform som införs hösten 2013 genomförs ytterligare en stor och viktig insats för lärare. Satsningen innebär att det kommer finnas möjlighet till statsbidrag för skolhuvudmän som inrättar karriärstegen förstelärare och lektor. Statsbidraget får endast användas till lönepåslag för dessa lärare. Satsningen rör lärare i grundskolan och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer.

4.3 Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning.

Denna befolkningsandel definieras som antalet personer som riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning enligt tre indikatorer:

- risk för fattigdom: antal personer med mindre än 60 procent av medianinkomsten i landet, det vill säga personer med låg ekonomisk standard,
- materiell fattigdom: antal personer som har brister i materiell standard, det vill säga personer som inte har råd med en viss levnadsstandard, samt

- hushåll där ingen förvärvsarbetar: antal personer som lever i hushåll med en förvärvsfrekvens på mindre än 20 procent av den potentiellt möjliga.

Lägesbeskrivning

Beräkningarna av det nationella målet för ökad social delaktighet baseras i huvudsak på den svenska arbetskraftsundersökningen. För att ytterligare belysa situationen för grupper med svagare anknytning till arbetsmarknaden utökades år 2010 det statistiska urvalet. Uppgifterna för perioden 2010–2011 skiljer därför sig något från de som redovisats tidigare. I tabell 2 redovisas beräkningar rörande det nationella målet både utifrån det gamla och det utökade urvalet. Enligt bägge serierna minskar mellan år 2010 och 2011 andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna. För år 2012, för vilket det endast är möjligt att beräkna målet utifrån det utökade urvalet, minskar andelen med 0,3 procentenheter till 13,1 procent.

Tabell 3 Beräkningar rörande det nationella målet för en ökad social delaktighet

	2010	2011	2012
Gamla	13,9%	12,9%	
Utökade	14,4%	13,4%	13,1%

Insatser och åtgärder

Regeringens främsta mål är att föra Sverige mot full sysselsättning. En svag förankring på arbetsmarknaden är huvudskälet till ekonomisk utsatthet. Sveriges nationella mål omfattar därför de grupper som står utanför arbetskraften eller som riskerar att hamna utanför. Regeringens ambitioner är även att nå högt ställda fördelningsmål och att vårda och utveckla de offentliga välfärdssystemen. Under innevarande mandatperiod har regeringen vidtagit åtgärder och genomfört reformer för att stärka möjligheterna till egen försörjning, men också för att förbättra standarden för grupper som trots detta har en svag ekonomisk ställning samt för pensionärer. Se även avsnitt 4.1 rörande sysselsättningsmålet då dessa insatser och åtgärder också har bäring på målet för ökad social delaktighet.

Åtgärder för en effektiv arbetsmarknadsetablering för unga

Regeringen avsätter särskilda medel under perioden 2013–2015 för att öka kunskapen om effektiva arbetsmetoder för att stödja personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Regeringen anser det vara viktigt att förbättra kunskapen om hur insatser enligt metoden *supported employment* kan påskynda en arbetsmarknadsetablering för unga. Metoden innebär att ett utvecklat stöd lämnas före, vid, och efter, anställning åt såväl individ som arbetsgivare. *Supported employment* har uppmärksamats vara en effektiv metod när det gäller att få unga som står långt från arbetsmarknaden i sysselsättning. För att stimulera en spridning av metoden och skapa förutsättningar för ökad kunskap om långtidseffekter av insatsen avsätts 30 miljoner kronor per år under

perioden 2013–2015 för projekt särskilt riktad till gruppen unga med aktivitetsersättning.

Reformer inom ekonomiskt bistånd

Regeringen har föreslagit ändringar i socialtjänstlagen med syftet att stärka möjligheterna för personer med ekonomiskt bistånd att försörja sig själva genom arbete samt utöka socialtjänstens möjligheter att stimulera, uppmuntra och stödja biståndsmottagare till egen försörjning. Bland annat föreslås en ändring i beräkningsgrunden för ekonomiskt bistånd, så att inte hela arbetsinkomsten ska räknas in vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd, en så kallad jobbstimulans. Ändringen innebär att för den som fått försörjningsstöd under sex månader i följd, ska 25 procent av inkomsterna av anställning inte beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd. Beräkningsregeln ska gälla under två år. Regeringen avsätter 200 miljoner kronor per år för kommunernas ökade kostnader till följd av detta.

Vidare föreslås att kommunen ges utökade möjligheter att anvisa biståndsmottagare som är 25 år eller äldre till praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, om denne inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Därutöver föreslås att gränsen för när hemmavarande barns och skolungdomars arbetsinkomster ska få beaktas vid bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd höjs från ett halvt prisbasbelopp (22 250 kronor) till ett prisbasbelopp (cirka 44 500 kronor) per kalenderår. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2013. Regeringen avsätter för detta ändamål tio miljoner kronor per år.

Planerad föräldrapenningsreform

Regeringen avser att komma med ett lagförslag om att högst 20 procent av de totalt 480 föräldrapenningdagarna ska kunna sparas till tid efter barnets fyraårsdag. Vidare avser regeringen att höja den övre åldersgränsen för uttag av föräldrapenning från åtta till tolv år. De aviserade förslagen är en del av de åtgärder som planeras för att förbättra möjligheten för nyanlända utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Föräldrapenningsens nuvarande konstruktion medför att föräldrar till barn som är födda utomlands tilldelas föräldrapenningdagar retroaktivt. Det innebär att föräldrarna till ett barn som kommer till Sverige vid fyra års ålder tilldelas 480 föräldrapenningdagar, det vill säga lika många dagar som när ett barn föds. Ett långvarigt uttag av föräldrapenning när barnet är äldre kan dock motverka ambitionen att nyanlända utrikes födda föräldrar bör delta i arbetsförberedande insatser som kan föra dem närmare arbetsmarknaden.

Höjt bostadsbidrag till barnhushåll

År 2012 höjdes bostadsbidraget till barnhushåll med 1,2 miljarder kronor, vilket inneburit en höjning med dryga 30 procent jämfört med 2011 för en

genomsnittlig familj. För att stärka ekonomin för de barnfamiljer med den sämsta ekonomin utan att försvaga drivkrafter till arbete höjdes det särskilda bidraget för barn 2012, samtidigt som den nedre gränsen för vad bostadskostnaden kan vara när bostadsbidrag betalas ut sänktes. För en familj med två barn höjdes bostadsbidraget med drygt 725 kronor i månaden. Höjningen når i princip alla med bostadsbidrag, det vill säga över en halv miljon personer. En stor grupp är ensamstående med barn där drygt 35 procent av hushållen har bostadsbidrag. Samtidigt höjdes bostadsbidraget till unga mellan 18 och 29 år, genom att en högre andel av bostadskostnaden kan ersättas. Höjningen når alla unga med bostadsbidrag, cirka 45 000 personer med i genomsnitt 180 kronor per månad.

Höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen

För att förstärka ekonomin för barnhushåll med låg ekonomisk standard höjdes grundnivån i föräldrapenningen från 180 kronor per dag till 225 kronor per dag. Regeländringen gäller från den 1 januari 2013. Höjningen stärker ekonomin för framförallt unga föräldrar som inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden och de som av andra skäl inte uppfyller krav på att få föräldrapenning på sjukpenningnivå. Av föräldrar i åldern 20–24 år fick hälften ersättning på grundnivå 2011. Sammantaget var det 66 100 föräldrar som fick föräldrapenning på grundnivå under 2011, av vilka 82 procent var kvinnor. Lagändringen innebär att ersättningen före skatt höjs med 25 procent.

Bostadstillägg till pensionärer

Från den 1 januari 2013 höjdes tilläggsbeloppet till bostadstillägget till pensionärer (BTP) från tidigare 170 kr till 340 kronor per månad för dem som är ogifta. Tilläggsbeloppet infördes 2012 med 170 kronor per månad till alla med BTP, oavsett bostadskostnadens storlek. Med det nya förslaget får ett hushåll med en ogift pensionär ett lika stort tillägg som ett hushåll med två gifta pensionärer får tillsammans.

Bostadstillägget är riktat till den grupp pensionärer som med hänsyn till inkomster och bostadskostnad har små ekonomiska marginaler. Bostadstillägget har för många av dem en viktig betydelse för att uppnå en rimlig ekonomisk standard och bidrar starkt till att minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard, vilket definieras som de med en inkomst som understiger 60 procent av medianinkomsten. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män är det också fler kvinnor än män som uppstår bostadstillägg.

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

EU:s mål

Målet på EU-nivå är att till 2020 förbättra villkoren för forskning och utveckling (FoU), särskilt i syfte att höja de kombinerade offentliga och privata investeringarna inom denna sektor till 3 procent av BNP. Kommissionen kommer att utarbeta en indikator som avspeglar forsknings- utvecklings- och innovationsintensiteten.

Lägesbeskrivning

Sverige har under perioden 2009–2012 ökat de statliga resurserna till forskning med 5 miljarder kronor. Perioden 2013–2016 planeras tillskott på ytterligare 4 miljarder kronor i permanent nivåhöjning, vilket är en ökning med 13 procent jämfört med 2012 års nivå. Sammanlagt utgör höjningarna under denna åttaårsperiod ett tillskott på cirka 9 miljarder kronor till svensk forskning och innovation. Vissa satsningar inom ramen för den forsknings- och innovationspolitiska proposition som regeringen presenterade 2012 redovisas i avsnitt 3 ovan.

SCB:s nästa rapportering med officiell statistik över FoU-utgifterna presenteras i maj 2013. De data som då kommer presenteras finns dock redan insamlade och enligt uppgifter från SCB uppgick FoU-utgifterna 2011 till 3,38 procent av BNP. Detta är en minskning med 0,21 procentenheter jämfört med nivån 3,59 procent år 2009. Nedgången förklaras av att företagens FoU-utgifter i förhållande till BNP har gått ner från 2,55 procent till 2,32 procent.

I monetära termer har dock företagens FoU-utgifter ökat något mellan undersökningarna. År 2009 uppgick företagens FoU-utgifter till 80 885 miljoner kronor (2011 års priser) medan utgifterna år 2011 uppgick till 81 145 miljoner kronor (2011 års priser). Nedgången i företagens FoU-utgifter i förhållande till BNP förklaras istället av att BNP ökade kraftigt dessa två år. År 2010 var ökningen av BNP 6,6 procent och år 2011 var den 3,7 procent. När det gäller forskningsmedlen i statsbudgeten så ökar dessa från 0,84 procent av BNP år 2011 till 0,86 procent år 2012.

Åtgärder för att förverkliga det europeiska forskningsområdet

Rådet antog i december 2012 slutsatser om hur det Europeiska forskningsområdet ska kunna förverkligas 2014. Med utgångspunkt i de prioriteringar som rådet ställde sig bakom redovisas nedan de insatser som Sverige genomför.

Effektivare nationella forskningssystem

År 2012 fördelades ca 30 procent av de statliga medlen för forskning genom öppna utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna, Vetenskapsrådet, Verket för Innovationssystem(Vinnova), Formas, FAS samt Energimyndigheten. Detta skapar konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning.

De direkta medlen till universitet och högskolor utgör 48 procent av den statliga finansieringen. Sedan 2010 fördelas 10 procent av de befintliga medlen med utgångspunkt i kvalitetskriterier. Syftet är att premiera kvalitet i forskningen samt att ge ledningarna vid universitet och högskolor incitament att vidta åtgärder för att öka kvaliteten och konkurrenskraften i den forskning som utförs vid lärosätena. För att ännu mer premiera kvalitet kommer den andel som fördelas baserat på kvalitetsindikatorerna att höjas till 20 procent.

Att stärka de innovativa regionala miljöerna är enligt regeringen betydelsefullt för att innovationer, innovationssystem och kluster ska komma till stånd och utvecklas. Genom att stärka dessa regionala miljöer stärks även de nationella innovationssystemen. Regeringen bedriver ett arbete som syftar till att utveckla dialogen och samverkan mellan nationell och regional nivå och mellan berörda sektorsområden kring forsknings- och innovationsfrågor med betydelse för den hållbara regionala tillväxten.

Optimalt transnationellt samarbete och konkurrens

Via de forskningsfinansierande myndigheterna är Sverige med som deltagare i nio av de tio gemensamma programinitiativ som startats och som observatör inom ett initiativ. Sverige är koordinator för initiativet om antibiotikaresistens. I forsknings- och innovationspropositionen avsätter Sverige ytterligare 200 miljoner kronor 2014–2016 för deltagande i partnerskapsprogram inom ramen för det europeiska forskningssamarbetet.

En särskild samordningsfunktion ska inrättas vid Vinnova, som i samverkan med övriga forskningsfinansiärer ska underlätta prioritering av deltagandet i partnerskapsprogrammen, samordna och förstärka det strategiska och proaktiva arbetet inom det europeiska forskningssamarbetet samt verka för synergier mellan EU-satsningar och nationella satsningar inom forskning och innovation.

Forskningsinfrastruktur är många gånger avgörande för möjligheten att bedriva högklassig forskning. Sverige gör för tillfället tre mycket stora infrastruktur-satsningar: ESS, Max IV och SciLifeLab.

En öppen arbetsmarknad för forskare

I syftet att kunna rekrytera internationella toppforskare till Sverige kommer Vetenskapsrådet att tilldelas 250 miljoner kronor 2013–2016. Medlen ska användas för att inrätta ett program för rekrytering av internationellt

framstående forskare för att dessa ska kunna flytta sin forskning till Sverige och till det aktuella lärosätet som ansökt om medlen.

Den av regeringen tillsatta Kommittén för cirkulär migration och utveckling, har föreslagit en rad åtgärder som kan bidra till att studenter och doktorander från tredjeland väljer att komma till Sverige för att studera. Då detta är en angelägen fråga avser regeringen att återkomma avseende eventuella åtgärder.

Jämställdhet

I universitets och högskolors verksamhet ska, enligt högskolelagen, jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas. Förutsättningarna för att arbeta med dessa frågor varierar dock mellan olika universitet och högskolor. Vinnova kommer därför tillföras 32 miljoner kronor 2013 och 2014 för forskning som bedöms bidra till utveckling och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor.

Vetenskapsrådet fick 2013 i uppdrag att ta fram en plan för hur myndigheten ska bedriva ett utvecklingsarbete för att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Det innebär exempelvis att säkerställa att både kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av forskningsmedel.

Optimal spridning, tillgång till och överföring av vetenskaplig kunskap

I regeringens forsknings- och innovationsproposition 2012 beskrivs ett antal reformer och åtgärder som syftar till att skapa bättre förutsättningar för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och kunskapsintensiv innovation. Ett urval åtgärder presenteras nedan:

- Industrieforskningsinstitutet stödjer näringslivets behov av innovation och de verkar i gränslandet mellan universitetens och högskolornas forskning och näringslivets utveckling. För att ytterligare stödja denna verksamhet kommer anslaget för institutets strategiska kompetensmedel öka med totalt 125 miljoner kronor 2013–2016.
- Vinnova kommer att i samråd med Vetenskapsrådet få i uppdrag att stödja universitet och högskolors strategiska arbete när det gäller samverkan med det omgivande samhället och deras arbete med att verka för att forskningsbaserad kunskap kommer till nytta.
- Vetenskapsrådet har fått i uppdrag att utforma nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

På klimat- och energiområdet fastställdes Sveriges nationella mål redan 2009.¹⁰ Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent 2020 jämfört med 2005 vilket motsvarar ca 31 procent jämfört med 1990. Sveriges nationella klimatmål är att våra utsläpp bör vara 40 procent lägre 2020 än utsläppen 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU-ETS). Målet ska nås genom inhemska åtgärder och med hjälp av insatser i andra EU länder eller genom flexibla mekanismer som Clean development mechanism (CDM).

Sverige har också åtagit sig att andelen förnybar energi ska öka till 49 procent 2020. Det nationella målet är satt till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020.

Riksdagen har dessutom beslutat om ett mål för energieffektivitet, uttryckt som en minskad energiintensitet med 20 procent till 2020 jämfört med 2008.

EU:s mål

Målen på EU-nivå är att till 2020 minska utsläppen av växthusgaser med 20 procent i förhållande till 1990 års nivåer, öka de förnybara energikällornas andel av den slutliga energikonsumtionen till 20 procent och eftersträva en ökning av energieffektiviteten med 20 procent. EU åtar sig att fatta ett beslut om att gå vidare till en minskning av utsläppen av växthusgaser med 30 procent fram till 2020 jämfört med 1990 års nivåer som sitt villkorade erbjudande inför ett globalt och övergripande klimatavtal för perioden efter 2012, förutsatt att andra utvecklade länder åtar sig att göra jämförbara utsläppsminskningar och att utvecklingsländerna i rimlig utsträckning bidrar alltefter ansvar och förmåga.

Lägesbeskrivning

Miljö- och klimatutmaningarna är gränsöverskridande och miljötilståndet i Sverige är i mycket hög grad beroende av vilka åtgärder som vidtas inom EU och internationellt. Samtidigt återstår mycket arbete på nationell nivå innan Sveriges miljö kvalitetsmål och klimatmål är uppfyllda. Klimat, miljö- och energiutmaningarna utgör en möjlighet för teknik-, varu- och tjänsteutveckling inom alla branscher.

Inom det regionala tillväxtarbetet bedrivs verksamheter för att stimulera företag till miljödriven näringslivsutveckling och användning av miljöhänsyn som medel för att stärka näringslivets konkurrenskraft och därmed bidra till en resurseffektiv ekonomi.

¹⁰ prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28, rskr. 2008/09:300, och prop. 2008/09:163, bet. 2008/09: NU25, rskr. 2008/09:301

Sverige står bakom EU:s mål att minska klimatutsläppen till 2050 med 80–95 procent och verkar också för att förutsättningarna ska öka för att EU ska kunna skärpa sitt mål för utsläppsminskningar till 2020 från 20 till 30 procent. Det nationella målet är att utsläppen för Sverige ska minskas med 40 procent till år 2020 jämfört med 1990. Konjunkturinstitutet bedömer att målen nås med beslutade styrmedel.¹¹

Riksdagen har beslutat att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Prognosen visar att andelen förnybar energi i förhållanden till den totala slutliga energianvändningen förväntas uppgå till 50,2 procent år 2020.

Andelen förnybar energi i transportsektorn ska vara minst 10 procent år 2020. Målet till år 2020 ska också ses i ljuset av regeringens långsiktiga prioritering att Sverige år 2030 bör ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen. Enligt Sveriges nationella lägesrapport enligt direktiv 2009/28/EG var andelen förnybar energi i transportsektorn år 2010 minst 8 procent. Enligt energimyndighetens långsiktsprogno 2010 når Sverige 10,4 procent förnybar energi i transportsektorn år 2020. För att fortsatt främja en omställning av fordonsparken avser regeringen att förlänga den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöbilar med tre år.

För energieffektivisering är målet 20 procent effektivare energi-användning till 2020 jämfört med 2008. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020. Energiintensiteten beräknas som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser (kWh/kr).

Vad beträffar energieffektivitet beskrev regeringen i budgetpropositionen för 2012 att energiintensiteten minskade under 2000-talet men att ett trendbrott skedde 2009 och 2010 då energiintensiteten ökade jämfört med föregående år. Detta bedöms vara en effekt av den ekonomiska krisen. I budgetpropositionen för 2013 redovisade regeringen att energiintensiteten återigen minskat och att den år 2011 låg cirka 7 procent under referensåret 2008. Såväl Energimyndigheten som Konjunkturinstitutet bedömer att energiintensiteten kommer att minska ytterligare till 2020. För närvarande analyseras vilka insatser som behövs för att uppnå åtaganden i EU:s energieffektiviseringsdirektiv.

Åtgärder för förnybar energi

I juli 2012 tillkallade regeringen en särskild utredare för att kartlägga möjliga handlingsalternativ, samt identifiera åtgärder för att reducera transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen.¹²

¹¹ I rapporten Miljö, ekonomi och politik

¹² Direktiv 2012:78

Regeringen tillsatte den 26 april 2012 en utredning som bland annat ska ta fram ett lagförslag om ett system för nettodebitering som ska omfatta kvittning av energi- och mervärdesskatt. Uppdraget ska redovisas senast den 14 juni 2013.

I budgetpropositionen för 2013 föreslog regeringen en förlängning av stödet för utökad produktion, distribution och användning av biogas och andra förnybara gaser genom att ytterligare 280 miljoner kronor avsätts under 2013–2016.

Regeringen avser att införa ett kvotpliktssystem för biodrivmedel under 2014, för att uppnå en inblandning av biodrivmedel i bensin och dieselolja enligt de nivåer som tillåts enligt bränslekvalitetsdirektivet (bland annat tio volymprocent etanol i låginblandad bensin och sju volymprocent FAME i dieselolja). Regeringen angav vidare att om höginblandade biodrivmedel utan fossilt innehåll inte omfattas av kvotplikt bör dessa ges fortsatt goda förutsättningar och därmed bidra till de långsiktiga prioriteringarna.

Solceller är ännu inte kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med redan etablerad teknik, och i syfte att skapa gynnsamma förutsättningar för denna teknik förlängdes därmed stödet för installation av solceller till och med 2016 med ytterligare 210 miljoner kronor.

Etablering av vindkraft i större skala är en relativ ny företeelse i Sverige, vilket innebär att det finns en del frågor som behöver följas upp när det gäller vindkraftens effekter på natur, miljö och människa. Anslaget för detta uppgår till 10 miljoner kronor per år 2013–2016.

Åtgärder för energieffektivisering

Totalt 120 miljoner kronor avsätts under perioden 2014–2016 för en satsning på nära-nollenergibyggnader. Beräknade medel avser demonstration av nybyggnation, ombyggnation och renovering.

Åtgärder för minskade koldioxidutsläpp

Det av Sverige initierade globala partnerskapet för att minska utsläpp av kortlivade klimatpåverkande luftföroreningar (exempelvis sot, metan och marknära ozon), har på kort tid attraherat ett stort antal länder. Regeringen har givit länsstyrelserna i uppdrag att utarbeta regionala handlingsplaner för klimatanpassning, och Kunskapscentrumet för klimatanpassning vid Statens meteorologiska institut (SMHI) kommer att vara ett stöd i arbetet. För att stärka och utveckla det regionala arbetet för minskad klimatpåverkan och energiomställning, samt främja en miljödriven näringslivsutveckling, utsåg regeringen i augusti 2010 tre pilotlän för grön utveckling. Pilotlänen har i uppdrag att utveckla arbetsmetoder och verktyg samt sprida erfarenheter och ge vägledning till andra län. Omställningen till en grön ekonomi innebär möjligheter för utveckling av svensk miljöteknik, inklusive hållbara varor, tjänster och produktionssystem, och kan därigenom minska miljöpåverkan nationellt och

globalt, samt skapa nya jobb i både stads- och landsbygdsregioner.

Ett led i att utveckla en grönare ekonomi samt att minska utsläppen av koldioxid och reducera användningen av fossila råvaror, är att utveckla en biobaserad samhällsekonomi. I forsknings- och innovationspropositionen gör regeringen därför en satsning på ”Forskning om skogsråvaror och biomassa – nya material och biobaserade produkter för en biobaserad samhällsekonomi”. Satsningen ökar gradvis och innebär från och med 2016 en permanent ökning med 100 miljoner kronor per år.

Ytterligare reformåtgärder

I budgetpropositionen för 2013 föreslogs en förlängning och successiv förstärkning av insatserna för forskning och utveckling inom utgiftsområde 21 Energi med totalt 1 240 miljoner kronor 2013–2016. I relation till tidigare beräknade nivåer ökades anslaget med 250 miljoner kronor 2013, och med 250 miljoner kronor 2014, 270 miljoner kronor 2015 och 470 miljoner kronor 2016. Detta innebär en nivå på omkring 1,3 miljarder kronor under åren 2013–2015 och en nivå på omkring 1,4 miljarder kronor från och med 2016. Denna förstärkning möjliggör ökade ambitioner på ett flertal angelägna områden bland annat fossiloberoende fordonsflotta, kraftsystem som klarar förnybar elproduktion, energieffektivisering i bebyggelsen, ökad användning av bioenergi samt energieffektivisering i industrin.

Regeringen har uppdragit till Naturvårdsverket att lämna ett underlag till en svensk färdplan för att uppnå visionen om att Sverige inte ska ha nettoutsläpp av växthusgaser 2050. Färdplanen skickades ut på en bred remiss i januari 2013. Samtidigt identifieras behovet av nationella insatser för resurseffektivitet. Som en del av detta arbete pågår en kartläggning av potentiellt miljöskadliga subventioner. En utredning för värdering av ekosystemtjänster har tillsatts. I en planerad avfallsproposition är ambitionen att främja resurseffektiva kretslopp utan farliga ämnen. Det bör leda till ökad materialåtervinning, affärsmöjligheter samt sysselsättning inom återvinningsindustrin. En planerad kemikalieproposition ska bidra till ökad kemikaliesäkerhet och kontroll vilket bör leda till substitution dvs. att farliga ämnen byts ut mot säkrare alternativ och därmed ökar innovationstrycket.

5. Den inre marknads betydelse, sammanhållningspolitiken, samt EU:s strategi för Östersjöregionen

5.1 Reformen för att främja tillväxt och konkurrenskraft på EU:s inre marknad

Utvecklingen av det gemensamma regelverket på EU:s inre marknad utgör en viktig drivkraft för strukturreformer på nationell nivå. Sverige har därför under året givit hög prioritet åt förhandlingarna och framtagandet av de tillväxtfrämjande åtgärderna i de båda inre marknadsakterna och understrukit vikten av ett korrekt och enhetligt genomförande av inre marknadsregelverket. I detta sammanhang har Sverige riktat särskilt fokus mot tjänstedirektivets genomförande och tillämpning i samtliga medlemsstater och den stora ekonomiska potential, om ytterligare ca 330 miljarder euro, som ligger i det fullständiga genomförandet av tjänstedirektivet. Det pågår ett lagstiftningsarbete i syfte att skapa bättre genomslag för tjänstedirektivets bestämmelser på kommunal nivå genom att anmälningsskyldigheten beträffande kommunala föreskrifter tydliggörs. Den förväntade effekten är att eventuella handelshindrande regler förbyggs och en öppenhet och förutsägbarhet skapas kring regler på kommunal nivå som berör tjänsteföretagare. Sverige har också under året stått värd för ett seminarium riktat till samtliga medlemsstater och kommissionen på temat elektroniska procedurer inom ramen för de gemensamma kontaktpunkter som inrättats med anledning av tjänstedirektivet. Vidare har ett nationellt arbete inletts för att se hur regelverket för varor kan utvecklas genom den av kommissionen aviserade varuöversynen.

Digital inre marknad

Till 2015 önskar Sverige skapa Europas mest attraktiva förutsättningar för e-handel. Därmed har arbetet med att skapa en digital inre marknad prioriterats, i synnerhet genom att identifiera och undanröja hinder för den elektroniska handeln på den inre marknaden, exempelvis avseende säkrare betalningar och paketleveranser. I syfte att bland annat uppnå målen med den digitala inre marknaden har tillgång till it-infrastruktur och bredband stor betydelse för möjligheten att driva och utveckla företag i alla delar av landet samt för att tillhandahålla god samhällsservice. För att öka tillgängligheten till bredband på landsbygden har regeringen satsat ytterligare resurser inom ramen för Landsbygdsprogrammet under perioden 2013–2014 för riktade satsningar. Detta är medel som tillkommer utöver vad regeringen sedan tidigare har satsat under perioden 2012–2014. För att ytterligare främja utbyggnaden av bredband i hela landet fortsätter Regeringen arbetet med Bredbandsforum för att tillsammans med bredbandsaktörerna hantera de utmaningar som de olika aktörerna ställs inför.

Den 17 december presenterade regeringen sin strategi för e-förvaltning ”Med medborgaren i centrum”. Regeringen satsar under 2013 medel för att finansiera

strategiska e-förvaltningsprojekt i syfte att skapa en öppnare, enklare och effektivare förvaltning som präglas av säkerhet och skydd för den personliga integriteten. Förvaltningen ska bli öppnare genom plattformen öppnadata.se – en portal för förmedling av data som tillgängliggjorts för vidareutnyttjande.

Transport

Väl fungerande transporter är av stor betydelse för en långsiktigt hållbar transportförsörjning för näringslivets konkurrenskraft och för investeringsklimatet. Det är även väsentligt för tillväxten och utvecklingen i hela landet att ta tillvara den fulla potentialen av en väl fungerande transportmarknad, vilket är en förutsättning för att varuhandel, inklusive e-handel, ska kunna utvecklas liksom för aktiviteter inom tjänstesektorn och för andra sammanhang där människor behöver förflytta sig. Riksdagen beslutade i december 2012 om en ny inriktning för åtgärder inom transportinfrastrukturen vilken motsvarar ca 522 miljarder kronor för perioden 2014–2025. Detta innebär en kraftigt ökad ambition på transportområdet. Såväl standarden på befintligt järnvägs- och vägnät ska rustas upp samtidigt som stora nyinvesteringar planeras, särskilt inom järnvägen.

Förenkla för företagen

Regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2013 nya mål och uppföljningsinsatser för arbetet med att förenkla för företag. Det fortsatta förenklingsarbetet inriktas på de områden som bedöms ha störst potential att ge en märkbar positiv förändring i företagens vardag. Dessa områden är: sänkta kostnader för företagen, minskat och förenklat uppgiftslämnande, förenklade myndighetskontakter på läns- och kommunal nivå, uppföljning av förenklingsförslag från näringslivet samt bättre konsekvensutredningar. För att följa upp att arbetet leder till en märkbar positiv förändring i företagens vardag har regeringen beslutat om sju nya mål som löper fram till 2020. Uppföljningen kommer att ske löpande för att säkerställa en långsiktig positiv effekt för företagen till följd av arbetet.

5.2 Sammanhållningspolitikens genomförande

För programperioden 2007–2013 har Sverige tilldelats medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF). Medlen fördelas till ett antal program inom de två målen; Regional konkurrenskraft och sysselsättning samt Europeiskt territoriellt samarbete. Strukturfondsprogrammen inom dessa två mål täcker geografiskt hela Sverige. Sverige har totalt cirka 31 miljarder kronor (EU-medel och nationell offentlig medfinansiering) till satsningar för att uppnå de två målen Regional konkurrenskraft och sysselsättning samt Europeiskt territoriellt samarbete.

De regionala strukturfondsprogrammen för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska regionala utvecklingsfonden)

Den totala omslutningen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen uppgår till cirka 22,6 miljarder kronor (EU-medel, svensk offentlig medfinansiering samt privat medfinansiering) för hela programperioden. EU-medlens del av programmens omslutning uppgår till cirka 8,4 miljarder kronor. Därtill kommer nationell offentlig medfinansiering om cirka 10 miljarder kronor och en indikativ uppskattning är att näringslivets medfinansiering kommer att uppgå till cirka 4,3 miljarder kronor.

Till och med årsskiftet 2012/2013 uppgår beslut om EU-medel från ERUF i de åtta regionala strukturfondsprogrammen till cirka 8,3 miljarder kronor. Tillkommer gör cirka 10,2 miljarder kronor i nationell offentlig medfinansiering. Den beslutade privata medfinansieringen uppgår till cirka 2,5 miljarder kronor. Genomförandetakten är mycket god i programmen. Sverige ligger i topp i EU, till och med 2012 har 98 procent av alla medel in-tecknats och 64 procent har utbetalats. Det mest prioriterade och ekonomiskt största utgiftsområdet i de regionala strukturfondsprogrammen har varit insatser inom forskning och utveckling, innovation samt entreprenörskap. Till och med årsskiftet 2012 har totalt cirka 5,5 miljarder kronor beslutats inom dessa områden.

Tabell 4 Redovisning av typinsatser hittills utifrån beviljade medel tom 31 december 2012

	FoU & entreprenörskap	IT	Transport	Energi	Turism o attraktivitet	Övrigt (exkl. TA)
Övre Norrland	66,5%	2,9 %	17,3%	1,6 %	11,0%	0,5 %
Mellersta Norrland	49,4%	7,8 %	11,5%	6,3 %	17,4%	7,7 %
Norra Mellansverige	59,0%	10,8%	19,8%	1,7 %	9,0 %	0,2 %
Östra Mellansverige	79,8%	6,8 %	12,7%	0,7 %	0,0 %	0,0 %
Stockholm	60,7%	0,0 %	20,0%	0,0 %	3,5 %	16,7%
Västsverige	80,6%	0,0 %	0,0 %	3,4 %	0,3 %	17,3%
Småland och öarna	50,4%	0,5 %	41,2%	1,0 %	5,7 %	1,2 %
Skåne- Blekinge	64,0%	9,1 %	5,2 %	1,5 %	4,8 %	16,8%
Totalt	65,8%	5,8 %	15,3%	2,5 %	7,0 %	5,0 %

Källa: Tillväxtverket

Insatserna inom de åtta regionala strukturfondsprogrammen förväntas enligt programdokumenten totalt under perioden bidra till 33 450 nya arbetstillfällen och 18 200 nya företag. 27 500 företag förväntas delta i insatserna. Målsättningen är att utfallet av nya arbetstillfällen, nystartade företag och deltagandet från företag ska vara könsmässigt jämnt fördelat när programperioden summeras. Per den 31 december 2012 har programmen bidragit till att cirka 35 700 jobb och cirka 14 600 nya företag skapats. Dessutom har cirka 48 000 företag deltagit i insatserna. Cirka 1400 projekt har finansierats och efter att cirka 60 procent av alla projekt avslutats är måluppfyllelsen generellt sett god, särskilt vad gäller deltagande företag och nya nätverk där de uppsatta målen för

hela perioden redan uppnåtts.

I de åtta regionala strukturfondsprogrammen har det fattats beslut om medel till tolv fondprojekt som syftar till att öka det regionala utbudet av ägarkapital till nya och växande små- och medelstora företag. Detta är ett led i ambitionen att erbjuda finansiering i andra former än bidrag, såsom lån, garantier och riskkapital. Totalt omsluter projekten tillsammans med offentlig medfinansiering och privata investerare 2,1 miljarder kronor. Projekten har till och med december 2012 fått in 2560 förfrågningar och investerat i 204 portföljbolag med totalt cirka 1,865 miljarder kronor.

Även om det inom de flesta insatser är för tidigt för att se resultat och framför allt effekter är ändå bilden som programutvärderingarna ger övervägande positiv. Utvärderarnas bedömning är att projektens uppsatta mål, trots den tidigare lågkonjunkturen, med stor sannolikhet kommer att uppnås och att programmen förmår fokusera på strukturomvandling mot nya näringar. Även om utvärderingarna är övervägande positiva finns ändå potential till förbättring. Det handlar om att till exempel universitets- och forskningsägda projekt ofta behöver ha en ännu starkare koppling till näringslivet, liksom att generellt öka näringslivets medverkan i programframtagandet. Det kan också handla om att innovationsperspektivet inom entreprenörskapsinsatser måste stärkas.

Den högre professionaliteten och kraven på innovation, nyskapande, långsiktighet och additionalitet i det svenska systemet gör att projekten i högre utsträckning än förut är mer resultatfokuserade och innovativt kopplade till de unika regionala förutsättningarna. Till exempel så har strukturfondsprogrammets stöd till innovationssystemen inneburit att de fått ett tydligare lärandeperspektiv samt fokus på nätverksbyggande och kunskapspillovers.

Det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (Europeiska socialfonden)

Det övergripande målet för det nationella strukturfondsprogrammet för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 är ökad tillväxt genom ett ökat arbetskraftsutbud samt en god kompetensförsörjning. Inom programmet bedrivs projekt som syftar till att motverka utanförskap på arbetsmarknaden och till att främja kompetensutveckling för sysselsatta. Bidraget från Europeiska socialfonden uppgår till cirka 6,2 miljarder kronor för perioden. Nationell offentlig medfinansiering med minst samma belopp tillkommer.

Till och med 2012 har 840 projekt som i första hand riktar sig till personer som står långt från arbetsmarknaden beviljats medel. Antalet personer som påbörjat deltagande i dessa projekt uppgår till 90 000, varav 48 procent kvinnor och 52 procent män. Under samma period har knappt 1 300 projekt som avser kompetensutveckling för sysselsatta beviljats medel. Antal personer som påbörjat deltagande är 250 000, varav 55 procent kvinnor och 45 procent män.

De intecknade socialfondsmedlen i det nationella strukturfondsprogrammet uppgår till och med 2012 till totalt 5,8 miljarder kronor eller 93 procent av beslutsutrymmet. Den beslutade nationella offentliga medfinansieringen är 7,6 miljarder kronor.

Den ansvariga myndigheten, Svenska ESF-rådet gör bedömningen att samtliga kvantifierade mål avseende kompetensutveckling för sysselsatta kommer ha uppnåtts vid programperiodens slut. Vad gäller insatser för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden gör myndigheten bedömningen att samtliga kvantifierade mål förutom målet för långtidssjukskrivna kommer att uppnås. Målet för unga, som ändrats från minst 5 000 till minst 15 000 deltagare, är ett av de mål som har uppnåtts redan innan programperiodens slut. Till och med 2012 har drygt 39 000 unga påbörjat deltagande.

Den oberoende utvärderingen av det nationella strukturfondsprogrammet har hittills främst inriktats på genomförandeorganisationen. I ett tidigt skede påpekades bland annat vissa brister i handläggningen av projektansökningar. Svenska ESF-rådet, har vidtagit åtgärder för att rätta till dessa brister. Utvärderaren har därefter bedömt att genomförandet fungerar relativt väl och att grundläggande förändringar av de berörda processerna inte bör göras under innevarande programperiod. En utvärdering av det nationella strukturfondsprogrammet med inriktning på resultat och mervärde av programmet pågår nu. I den första rapporten konstaterar utvärderaren att Socialfonden bidragit till goda resultat på individnivå men att projekten i mindre utsträckning har påverkat deltagande organisationer och befintliga strukturer.

Territoriellt samarbete

Sverige deltar i sammanlagt tretton program inom det europeiska territoriella samarbetet. Sex gränsregionala program som omfattar ett eller flera län: Nord, Botnia-Atlantica, Sverige-Norge och Öresund-Kattegatt-Skagerrak, Central Baltic och South Baltic. Europeiska regionala utvecklingsprogrammen bidrar med 3,3 miljarder kronor för 2007–2013 för dessa sex program. Vidare deltar Sverige i tre transnationella program: Norra Periferin, Östersjöprogrammet och Nordsjöprogrammet. Europeiska regionala utvecklingsfonden bidrar med 3,4 miljarder kronor till dessa program 2007-2013. Till och med den 31 december 2012 har beslut fattats om medel från ERUF i dessa totalt nio gränsregionala och transnationella program om cirka 6,7 miljarder kronor.

Förutom de gränsregionala och transnationella programmen deltar Sverige också i fyra program som syftar till interregionalt samarbete och erfarenhetsutbyte genom nätverk och analys. Det är Interreg IVC, Urbact II, Espot och Interact II. Dessa program berör samtliga 27 medlemsländer.

Programmen är verktyg för att uppmärksamma och bidra till att avlägsna de hinder som fortfarande hämmar utvecklingen i gränsregionerna i form av olika lagar, regler och praxis som inte tar tillräcklig hänsyn till den verklighet som

medborgarna i gränsregionerna möter dagligen. Genom att lösa gränsrelaterade vardagsproblem och underlätta en ökad integration så bidrar programmen till att föra EU närmare medborgarna.

- Den genomsnittliga beslutsnivån ligger på cirka 100 procent, men varierar från 92 till 106 procent i de olika programmen. Totalt har 44 procent av EU-ramen betalats ut men variationen är stor mellan programmen från 35 procent till 57 procent.
- De största medfinansierarna i programmen är länsstyrelser, regionförbund samt några kommuner och universitet.
- Majoriteten av beviljade medel bidrar till Lissabonstrategins mål, cirka 75 procent (undantag Sverige-Norge som ligger på cirka 55 procent). Ingen kategori av projekt dominerar inom de territoriella programmen som det gör för de åtta regionala programmen. Även här är dock forskning och utveckling samt entreprenörskap största kategori.

Tabell 5 Besluts- och utbetalningsnivåer per 2012-12-31

	Tilldelade EU-medel	Beslut (%)	Utbetalt (%)
Gränsregionala program			
Sverige – Norge	335	100	57
Nord	306	100	49
Botnia-Atlantica	274	97	43
Öresund/Kattegatt/Skagerack (ÖKS)	992	102	43
Central Baltic	920	106	41
South Baltic	547	105	35
Transnationella program			
Norra periferin	317	93	43
Nordsjön	1 247	95	45
Östersjön	1 872	102	44
Totalt	6 808	99	44

Utöver dessa tretton program för territoriellt samarbete inom EU deltar Sverige även i gränsöverskridande samarbetsprogram med icke EU-länder genom gemenskapsinstrumentet Europeiska Samarbets- och Partnerskapsinstrumentet (ENPI-program). Sverige deltar dels i Kolarctic-programmet för regionalt samarbete med Ryssland, dels finns ENPI-medel i Östersjö-programmet för att möjliggöra deltagande från Vitryssland.

Uppföljning

Under 2009 genomfördes en strategisk uppföljning av den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013¹³. Uppföljningen framhöll dels vikten av en nationell strategi, dels vikten av att

¹³ Ds 2009:69

behålla nuvarande strategis inriktning för att uppnå kontinuitet och möjlighet att utveckla det regionala tillväxtarbetet. Samtidigt identifierades ett antal utvecklingsområden för fortsatt arbete. Dessa avsåg bland annat stärkt arbete för innovation och förnyelse, tillvaratagande av tillväxtpotentialen inom klimat- och energiarbetet, stärkt samverkan mellan den regionala tillväxtpolitiken, arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken för att främja kompetens- och arbetskraftsförsörjningen. Vidare poängterades vikten av nationell, regional och lokal förberedelse inför de demografiska utmaningarna, en ökad internationell utblick, ett utvecklat regionalt ledarskap, fortsatt dialog mellan olika nivåer och aktörer samt utveckling av myndighetssamverkan.

Under 2012 genomfördes en andra strategisk uppföljning av den nationella strategin med fokus på åren 2009–2012. Uppföljningen visar på flera goda exempel av sektorsövergripande samarbeten och samverkan mellan akademien, offentliga aktörer och näringslivet samt en utvecklad flernivåstyrning mellan lokal, regional och nationell nivå. Dessutom framgår att prioriteringarna i den nationella strategin, liksom de identifierade utvecklingsområdena i den strategiska uppföljningen från 2009 fortsatt är relevanta.

5.3 Förberedelser inför programperioden 2014–2020

Partnerskapsöverenskommelsen

Inför den kommande programperioden 2014–2020 har EU-kommissionen, som ett led i arbetet med målsättningarna i Europa 2020-strategin, tagit fram ett förslag till ett gemensamt ramverk för den regionala utvecklingsfonden, socialfonden, landsbygdsfonden och havs- och fiskefonden. I förslaget innefattas att ta fram en så kallad partnerskapsöverenskommelse mellan varje medlemsstat och EU-kommissionen. Partnerskapsöverenskommelsen kommer att fungera som Sveriges övergripande strategi för de fyra fonderna. Den kommer att innehålla de övergripande svenska prioriteringarna 2014–2020 för att uppnå målsättningarna i EU 2020-strategin. Partnerskapsöverenskommelsen ska även bidra till förbättrad samordning mellan fonderna och undvika överlappning dem emellan.

I Sverige pågår arbetet med att ta fram en partnerskapsöverenskommelse sedan 2012. Enligt principen om flernivåstyre utarbetar Regeringen partnerskapsöverenskommelsen i samverkan med berörda aktörer för en god dialog och förankring av prioriteringar och innehåll. Detta arbete kommer att ske parallellt med framtagandet av förslag till berörda operativa program. Inriktningen från svensk sida kommer att ligga väl i linje med EU 2020-målsättningarna.

Arbetet drivs gemensamt av de tre departement som är ansvariga för fonderna, Landsbyggsdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet samt Näringsdepartementet. Det samordnande ansvaret ligger på Näringsdepartementet. Partnerskapsöverenskommelsen kommer att skickas till kommissionen under hösten 2013.

Regional dialog och förankringsarbete

Som en del i förberedelserna inför den kommande strukturfondsperioden uppdrog regeringen under 2011 åt de länsstyrelser som har det regionala tillväxtansvaret och tillika erbjöd de landsting och kommunala samverkansorgan med likalydande ansvar att presentera en identifiering av respektive läns prioriteringar i det framtida regionala tillväxtarbetet från och med 2014. Samtliga län inkom med ett underlag och redovisningen har bidragit till en fördjupad förståelse för länens framtida prioriteringar inom det regionala tillväxtarbetet, vilket utgör ett kunskapsunderlag för regeringens arbete med att utveckla det regionala tillväxtarbetet och den framtida sammanhållningspolitiken. Redovisningen innehåller bland annat en beskrivning av hur de regionala prioriteringarna relateras till de fem målen i Europa 2020-strategin. Under våren 2012 hölls fördjupade dialoger i frågan med den regionala nivån. Genom redovisningarna och dialogerna framkom att tydligast prioritet ges till frågor om infrastruktur, demografiska utmaningar, kompetensförsörjning, klimat och miljö, näringslivsutveckling och satsningar på forskning och innovation samt att skapa attraktiva livsmiljöer.

Förberedelserna under 2012 och 2013 inför den nya strukturfondsperioden innefattar även en omfattande dialog och ett förankringsarbete med ett stort antal aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Dialoger har även hållits med projektägare och näringslivsrepresentanter. Syftet med dialogerna har bland annat varit att få inspel avseende den kommande programperiodens inriktning och genomförande. Flera nationella myndigheter har dessutom fått i uppdrag att bistå Regeringskansliet i förberedelserna av programperioden 2014–2020 för EU:s sammanhållningspolitik och politiken för landsbygds- samt havs- och fiskerifonden, inklusive arbetet med en partnerskapsöverenskommelse med EU-kommissionen. Myndigheterna ska även, utifrån sitt ansvarsområde, bistå de regionala aktörer som fått i uppdrag att utarbeta förslag till strukturfondsprogram eller motsvarande.

Territoriellt samarbete

Under 2012 har förberedelserna inför den kommande programperioden påbörjats. Målet är att genomförandet av de Europeiska territoriella samarbetsprogrammen ska fortsätta att utvecklas och bidra till genomförandet av Europa 2020-strategin. Programmen ska vara väl förankrade och bygga vidare på befintligt gränsöverskridande samarbete. Vidare ska programmen avspegla och vara samordnade med övrigt regionalt, nationellt och europeiskt tillväxtarbete, exempelvis EU:s Strategi för Östersjöregionen. Då det kan konstateras att samarbetet fungerar väl mellan ingående regioner/län i befintliga program kommer endast mindre förändringar i programgeografin övervägas. Vad gäller inriktningen i programmen har regeringen bedömt att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt gränsöverskridande utmaningar inom följande områden: stärka innovativa miljöer och gränsöverskridande kluster; utveckling av gemensamma samhällsfunktioner för befolkningen och näringslivet i syfte att skapa förutsätt-

ningar för gränsöverskridande regionförstoring; innovativa lösningar på den demografiska utmaningen; främjande av naturresurser och hantering av naturrisker samt satsningar på energieffektivisering, förnybar energi och miljövänliga transporter.

5.4 EU:s Strategi för Östersjöregionen

EU antog sin strategi för Östersjöregionen under Sveriges ordförandeskap 2009. Det finns tre huvudsakliga mål för strategin: Rädda havsmiljön, Länka samman regionen, och Öka välståndet. EU:s Strategi för Östersjöregionen tar sin utgångspunkt i att åtta av nio Östersjöländer numera är medlemmar i EU, och medlemskapet erbjuder en helt ny möjlighet för länderna i regionen att samverka med de politiska och finansiella instrument som EU har till sitt förfogande för att möta gemensamma utmaningar. EU:s Strategi för Östersjöregionen tar fasta på de områden där ett regionalt samarbete inom EU skapar ett mervärde i genomförandet av EU:s politik. Detta gäller i synnerhet Europa 2020-strategin, där EU:s Strategi för Östersjöregionen skapar ett regionalt mervärde och bidrar till uppfyllandet av målen.

Ungefär två tredjedelar av svensk handel bedrivs med länder inom EU. Hälften av denna handel sker med länder inom Östersjöregionen. Att säkerställa en effektiv och väl fungerande inre marknad inom EU är därför en av de viktigaste faktorerna för tillväxt, jobbskapande och välstånd. För Sverige är det angeläget att Östersjöregionen utvecklas och kan tjäna som föregångsregion för ett fördjupat och samstämmigt genomförande av inre marknadslagstiftning. Närområdets ekonomiska utveckling har en tydlig inverkan på Sveriges konkurrenskraft. Att öka samarbetet och integrationen i närområdet är därför av hög prioritet för regeringen.

En digital inre marknad inom EU är en strategiskt viktig målsättning för Sverige för att befästa sin globala konkurrenskraft. Östersjöregionen är i många avseenden en föregångare i detta avseende. Med stöd av EU:s Strategi för Östersjöregionen kan regionen gå före genom att identifiera och undanröja hinder mot tillväxten av digitala tjänster och handel.

Ökade satsningar på forskning och innovation kan ske genom bättre samordning mellan länderna och på så vis tillvarata olika komparativa fördelar. Innovations-samarbete i Östersjöregionen kan bli ett viktigt komplement inom flera områden där Östersjöländerna ligger i framkant, i synnerhet inom området en resurseffektiv ekonomi. Även life sciences/livsvetenskaperna är starkt innovations- och forskningsinriktat. Att uppmuntra det fortsatta samarbetet inom Östersjöregionen mellan vårdinstitutioner, lärosäten och det privata näringslivet är viktigt exempelvis för läkemedelsutveckling, medik- teknisk utveckling men också för förbättrade offentliga och privata vårdssystem och långsiktig och hållbar finansiering av dessa. Genom investeringar i befolkningens hälsa i Östersjöregionen skapas bättre förutsättningar för en friskare

arbetskraft samtidigt som kostnader för sjukdomar och ohälsa kan hållas nere.

En särskild utmaning för Sverige och för länderna i Östersjöregionen är långa avstånd, såväl internt som i förhållande till handels- och arbetsmarknader. Transportvillkoren försvåras periodvis också av besvärliga klimatförhållandena. Östersjöregionen erbjuder rika förutsättningar i form av stora naturresurstillgångar, en framgångsrik industri och en välutbildad arbetskraft. Effektiva godstransporter, affärsresande och rörlighet för arbetsmarknaden utgör avgörande framgångsfaktorer för Sverige och för regionen att frigöra dessa tillgångar. Förbättrade transportkorridorer för Östersjöregionen är viktiga förutsättningar för en ökad tillgänglighet och stärkt konkurrenskraft för Sverige.

Ökat samarbete mellan regionens medlemsstater behövs för att förbättra transportsystemets funktion. Genom EU:s strategi för Östersjöregionen kan länderna samverka för en ökad multimodalitet, harmoniserade transporttjänster och transportvillkor, implementering av gemensamma trafikledningssystem, ökad säkerhet och en minskad miljöpåverkan. Av särskilt intresse är också åtgärder i EU:s strategi för Östersjöregionen som förbättrar infrastruktur och underlättar procedurer vid gränsövergångar mellan medlemsstaterna och dess grannländer.

EU:s strategi för Östersjöregionen tar samtidigt fasta på de gemensamma geografiska och klimatologiska förutsättningarna i regionen vilket motiverar ett nära samarbete för att förbereda och rusta våra samhällen för klimatförändringarna. Regionen har också likartade förutsättningar för hållbar produktion och förädling av biomassa. Ett viktigt område för Sveriges strävan mot en resurseffektiv ekonomi, blir därför samverkan mellan Östersjöländerna i forskning, utveckling och förädling av biomassa, så kallad bioekonomi.

För en hållbar tillväxt krävs en sammanhållen havspolitik. Friska hav tillhandahåller många viktiga ekosystemtjänster. Ett friskt hav ger friska fiskebestånd, renar föroreningar och skapar möjligheter till turism, vilket är en förutsättning till en hållbar tillväxt och välfärd. EU:s integrerade havspolitik tar sin utgångspunkt i behoven av ett hållbart och långsiktigt nyttjande av haven. Planering och användning av havens resurser kräver ett tvärsektorielt tillvägagångssätt med samverkan mellan flera politikområden. För Sverige som ett av de länder i EU som har längst kuststräcka och samtidigt är en traditionell sjöfartsnation, är detta synsätt särskilt relevant. Havsmiljöarbetet kräver ett nära samarbete med närområdet, i synnerhet i delvis inneslutna havsområden som Östersjön, liksom för Västerhavet. EU:s strategi för Östersjöregionen fördjupar samarbetet för att minska näringsbelastningen, miljöanpassa sjöfarten och att förhindra spridning av farliga ämnen. EU:s strategi för Östersjöregionen tjänar också som en regional tillämpning av EU:s integrerade havspolitik med en ekosystembaserad havsplanering och en så kallad blå tillväxt. Blå tillväxt är den maritima agendans bidrag till Europa 2020-strategin som förväntas både stärka

konkurrenskraften i kust- och havsregioner, skapa fler arbetstillfällen och samtidigt göra insatser för en bättre vatten- och havsmiljö. Regeringen är av den uppfattningen att inriktningen och användningen av EU:s fonder ska bidra till ett europeiskt mervärde. Främjande av gränsöverskridande samarbete är prioriterat och internationaliseringen av myndigheters verksamhet ett led i arbetet för att stärka Sveriges konkurrenskraft. Målen för EU:s strategi för Östersjöregionen återspeglar detta perspektiv och regeringen anser därför att det ska vara fördelaktigt i användningen av EU:s fonder att verka för målen i EU:s strategi för Östersjöregionen.

6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter

6.1 Institutionella frågor

Sveriges nationella reformprogram 2013 baseras på de åtgärder som aviserades i budgetpropositionen 2013 och 2013 års ekonomiska vårproposition. Vid framtagandet har hänsyn tagits till de landspecifika rekommendationerna från 2012, och programmet reflekterar de övergripande prioriteringarna som slogs fast vid Europeiska rådet den 14–15 mars.

Riksdagens finansutskott har informerats om det nationella reformprogrammet. Under behandlingen av de landspecifika rekommendationerna i rådet sommaren 2012 informerades riksdagen vid flera tillfällen.

6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

Arbetsmarknadens parter spelar en viktig roll för att skapa villkor för hållbar tillväxt och full sysselsättning. Den svenska arbetsmarknaden karaktäriseras av en hög organisationsgrad, bred kollektivavtalsäckning och en väl utvecklad social dialog. Arbetsmarknadens parter i Sverige hanterar traditionellt många frågor genom kollektivavtal utan statligt ingripande i form av lagstiftning eller genom myndigheter. Arbetsmarknadens parter har också en central roll i genomförandet av EU-direktiv och riktlinjer genom överenskommelser i kollektivavtal.

Regelbundna överläggningar äger rum mellan regeringen och arbetsmarknadens parter när det gäller Europa 2020-strategin, men även i andra EU-frågor som berör arbetsmarknadens parter. Dessa konsultationer, som äger rum både på politisk nivå och tjänstemannanivå, ger tillfälle till diskussioner om viktiga EU-frågor i relation till regeringens agerande och den nationella politiken.

För att utveckla dialogen med arbetsmarknadens parter till den europeiska terminen och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och arbetsmarknadens parter (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting samt Arbetsgivarverket). Referensgruppen träffas regelbundet under året vid strategiska tidpunkter för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Initiativet har tagits efter samråd med arbetsmarknadens parter. I februari 2013 hölls ett samråd på politisk nivå under ledning av EU-ministern, och samrådsmöten har ägt rum på tjänstemannanivå vid tre tillfällen sedan presentationen av NRP 2012.

Vid dessa samrådsmöten har arbetsmarknadens parter bjudits in att bidra med text till årets nationella reformprogram. I bilaga 1 återfinns det bidrag som

inkommit från arbetsmarknadens parter och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.3 Lokal och regional förankring

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige är avgörande för ett framgångsrikt genomförande av Europa 2020-strategin. Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 anger regeringens prioriteringar för regional tillväxt och utgör ett viktigt instrument för att omsätta EU:s gemensamma målsättningar för tillväxt och sysselsättning i regionala och lokala prioriteringar. Inriktningen ligger till grund för de regionala utvecklingsprogrammen och strukturfondsprogrammen. Den nationella strategin tillsammans med de regionala utvecklingsprogrammen bidrar till ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av Europa 2020-strategin utifrån sina särskilda förutsättningar och möjligheter inom ramen för i första hand de regionala utvecklingsprogrammen. Den lokala nivån har i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen lagt fast. Under våren 2013 påbörjas arbetet med att ta fram ett nytt styrdokument för den regionala tillväxtpolitiken, som till stora delar kommer att ersätta den nuvarande strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om de regionala tillväxtfrågorna inrättade regeringen 2007 ett nationellt forum för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning. Utgångspunkten är att ett delat ansvar mellan regional och nationell nivå för den regionala tillväxten ställer krav på en politisk dialog och en gemensam syn och kunskap om viktiga utvecklingsfrågor. Det är också ett sätt att öka möjligheterna till lokalt och regionalt inflytande och ansvar. Politiska företrädare för varje län deltar i forumet tillsammans med representanter för regeringen.

Under 2012 har fyra nationella forum ägt rum där aktuella frågor har diskuterats. Som exempel kan nämnas Forsknings- och innovationspropositionen, förberedelsearbetet inför den kommande strukturfondsperioden inklusive partnerskapsöverenskommelsen, Infrastrukturpropositionen, konjunkturläget, arbetsmarknads- och utbildningsfrågor samt innovationsupphandling inom offentlig sektor. Genomförandet av Europa 2020-strategin på regional och lokal nivå samt dess koppling till det regionala tillväxtarbetet och sammanhållningspolitiken har dessutom behandlats specifikt vid nationellt forum i april 2012 och februari 2013.

I november 2012 arrangerade EU kommissionen, Sveriges kommuner och landsting, samt regeringen, gemensamt en konferens om genomförandet av Europa 2020 strategin på lokal- och regional nivå. Konferensen samlade drygt 170 personer.

I bilaga 2 återfinns det bidrag som inkommit från Sveriges Kommuner och Landsting, som representant för den lokala och regionala nivån, och som redogör för exempel på det arbete som där bedrivs i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila Sverige

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfaranden som är en del av regeringens beslutsprocess. Dessa täcker även in frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs även kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan (exempelvis Pensionärskommittén, Funktionshindersdelegationen och Brukardelegationen). Efter önskemål om att utveckla dialogen med organisationer i det civila samhället om genomförandet av Europa 2020-strategin ägde ett första horisontellt samråd med det civila samhället rum hösten 2011, och detta arbetsätt välkomnades av deltagarna.

Den 19 december 2012, kallade därför EU-ministerns statssekreterare berörda organisationer till ett nytt horisontellt informations- och samrådsmöte om Europa 2020-strategin. Syftet med mötet var att informera om regeringens arbete och att i ett så tidigt skede som möjligt, några veckor efter att kommissionens tillväxtrappport för 2013 presenterats, diskutera kommissionens förslag till prioriteringar för Europa 2020-strategin under 2013, framtida samrådsformer samt involverandet av berörda organisationer i arbetet med det nationella reformprogrammet. Berörda organisationer inbjöds att bidra med texter till det nationella reformprogrammet som lyfter fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället aktivt bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige.

Statsrådsberedningen fick efter samrådet i december in bidrag från Vetenskap och Allmänhet. Bidraget återfinns i bilaga 3.

Bilaga 1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna Arbetsgivarverket, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) samt Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) ger i det följande exempel på initiativ inom ramen för Europa 2020-strategin. Exempelen är ett urval och inte en heltäckande redovisning.

Lönebildning

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildningen på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin. Grundläggande delar i modellen är fackliga organisationer med hög organisationsgrad, arbetsgivarparter med hög anslutningsgrad, en stark ställning för kollektivavtalet, företrädare på arbetsplatserna med förhandlingsmandat samt självständighet och oberoende från staten för arbetsmarknadens parter. Självständigheten manifesteras bland annat av att den största delen av arbetsmarknaden regleras av ett antal huvudavtal som träffats på central nivå mellan arbetsgivare och fackliga organisationer och som bland annat reglerar förhandlingsordningen, ordning vid tvistemål och utvecklingsfrågor.

Aktiviteter för en ökad sysselsättning

Undersökning av lokalt företagsklimat

Varje år gör Svenskt Näringsliv en omfattande undersökning av företagsklimatet i Sveriges alla kommuner i Lokalt företagsklimat (Lfk). Undersökningen inkluderar såväl statistik som enkäter till företag och politiker. Lfk presenteras på www.foretagsklimat.se som är en interaktiv hemsida som kommuner, politiker och tjänstemän, kan använda för att utvärdera sig själv och följa upp olika initiativ. Svenskt Näringsliv jobbar med Lfk som verktyg mot och i många fall tillsammans med kommuner för att förbättra företagsklimatet och på så undanröja kommunala hinder för ökat företagande, jobbtillväxt och att få grupper i arbete som har det svårare på arbetsmarknaden. Vid sidan om nationella hinder för utsatta grupper i lagar och avtal visar analyser baserat på Lfk att kommuner med ett bättre företagsklimat har en lokal arbetsmarknad som är mer inkluderande för exempelvis invandrare och personer med nedsatta funktionsförmåga.

Rekryteringsenkäten

Rekryteringsenkäten är en återkommande enkätundersökning av förutsättningarna att rekrytera som Svenskt Näringsliv genomför bland medlemsföretagen. Drygt 16 000 företag tillfrågades i den senaste undersökningen. Syftet är bland annat att identifiera hinder och problem på arbetsmarknaden. En av de tydligaste slutsatserna i de senaste undersökningarna är att det råder en

omfattande mismatch på arbetsmarknaden som leder till att företagen inte kan expandera och anställa i den takt som de vill.

Integration av utrikes födda

Portalen Omstart

Sacos och Sacoförbundens webbportal ”Omstart” vänder sig till invandrade akademiker med utländsk utbildning som ännu inte etablerat sig inom sitt yrkes- eller utbildningsområde i Sverige. Portalen samlar allt från allmän information om den svenska arbetsmarknaden till specifika uppgifter om sådant som är viktigt att veta för enskilda yrkesgrupper.

Bazaren

Flera av parterna har under ett antal år deltagit som medarrangörer av Bazaren i Stockholm, som 2013 besöktes av c:a 15 000 personer. På Bazaren, som riktar sig till utrikes födda, kan man träffa arbetsgivare som rekryterar personal, få information om hur man kan starta eget företag, om högskolestudier och annan utbildning i Stockholms län samt om hur man kan få sina utländska betyg och examina validerade. Saco håller träningsintervjuer samt informerar om svensk arbetsmarknad.

Gästmedlemskap i fackförbund för tredjelandsmedborgare

Unionen, ett förbund inom centralorganisationen TCO, erbjuder gästmedlemskap för personer som har fått ett arbetstillstånd för att utföra arbete i Sverige och som är medborgare i länder utanför EU/EES-området och Schweiz. Detta ger samma förmåner som andra medlemmar men skiljer sig åt i att det dels finns en tidsgräns på högst ett år samt att avgiften är mycket lägre än vanligt medlemskap. Att vara gästmedlem ger personen rätt till rådgivning, och efter tre månader rätt till representation i förhandlingar.

Mentorsprogram och etableringslots

Flera Sacoförbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärarbetet. Sveriges läkarförbund har startat en verksamhet som etableringslots. Syftet är att förkorta och förbättra vägen fram till en svensk läkarlegitimation.

Arbetsmiljö

Prevent

Svenskt Näringsliv, LO och PTK^[1] är huvudmän för den ideella föreningen Prevent som har till uppgift att förmedla kunskap kring arbetsmiljöfrågor. Prevent ger ut arbets- och utbildningsmaterial, faktaböcker, informerar och utbildar samt ger ut tidningen Arbetsliv.

^[1] PTK är en samverkansorganisation för fackförbund som organiserar tjänstemän anställda inom den privata sektorn

Alna

Alna är en ideell organisation som ägs av arbetsmarknadens parter. Uppdraget är att förebygga skadligt bruk på arbetsplatserna genom samverkan mellan arbetsgivare och arbetstagare. Alna har i 50 år arbetat med frågor om skadligt bruk och beroende som får konsekvenser i arbetslivet (alkohol droger, läkemedel, spel, mat, shopping, sex och sociala medier). Alna arbetar för att ge arbetsgivare ökad kunskap genom rådgivning, chefsstöd och utbildning. Hösten 2012 slutfördes ett projekt inriktad på att ta fram riktlinjer för tillförlitliga alkohol- och drogtester inom arbetslivet. Riktlinjerna har tagits fram i samarbete med centrala organisationerna på arbetsmarknaden, representanter från Datainspektionen, Socialstyrelsen, Swedac och forskare.

Metodstöd för att hantera ständig förändring

Partsrådet inom den statliga sektorn driver projektet ”Förändring och utveckling – ett konstant tillstånd”. Programmets syfte har varit att identifiera och tydliggöra vad svenska statliga myndigheter kan göra för att få en mer flexibel och föränderlig verksamhet för att kunna anpassa sig till omvärlden.

Metodstöd för att hantera hot och våld

Parterna inom den statliga sektorn enades under 2012 om att inrätta ett arbetsområde inom Partsrådet för att stödja lokala parter i sitt arbete med att förebygga, samverka och hantera hot och våld i arbetet.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Jämställdhetsråd

Arbetsgivare och fackliga organisationer inom den kommunala sektorn har kommit överens om ett Jämställdhetsråd. Rådets syfte är att ur ett jämställdhetsperspektiv följa utvecklingen avseende löner och anställningsvillkor och föreslå aktiva åtgärder i syfte att uppnå ett mer jämställt arbetsliv. Målet är att arbets- och anställningsvillkor inom kommuner, landsting och regioner ska leda till attraktiva och jämställda arbeten där verksamheten är effektiv och av god kvalitet.

Jämställdhetsintegrering

Regeringen har mellan 2008 och 2013 beviljat SKL 240 miljoner kronor till stöd för lokalt arbete med jämställdhetsintegrering. ”Program för hållbar jämställdhet” är den största satsningen på jämställdhetsintegrering i Sverige någonsin och vänder sig till kommuner, landsting, regioner och privata utförare för att ge likvärdig och bra service till kvinnor och män, flickor och pojkar. SKL har finansierat 87 utvecklingsarbeten i kommuner, landsting, regioner och privata utförare runt om i landet. Grundtanken är att göra jämställdhetsarbetet hållbart och till en del av den ordinarie verksamheten. Fokus ligger på ledning och styrning, på kvalitetsfrågor och på konkreta effekter för klienter, patienter och medborgare.

För att sprida erfarenheterna från dessa utvecklingsarbeten, lanserar SKL under 2013 ett Startpaket för hållbar jämställdhet för kommuner, landsting och privata utförare som inte tidigare fått utvecklingsmedel för att jämställdhetsintegrera sin verksamhet, men som vill komma igång med ett konkret förbättringsarbete.

Under 2013 genomför Karlstad universitet på uppdrag av SKL en utbildning på 15 högskolepoäng i strategiskt jämställdhetsarbete. Utbildningen innebär stärkta yrkeskunskaper för att självständigt lägga upp och genomföra arbete utifrån egen verksamhets behov. SKL är också en av initiativtagarna till www.jamstall.nu, som är ett verktyg för det dagliga arbetet med jämställdhet. SKL har också utvecklat ett särskilt verktyg för att följa upp och jämföra arbetet med jämställdhetsintegrering, www.makeQuality.se.

Metodstöd för att analysera om det föreligger osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män

Partsrådet inom den statliga sektorn har utvecklat ett metodstöd för analys av löneskillnader mellan kvinnor och män. Metodstödet har utarbetats av en partssammansatt arbetsgrupp inom Partsrådet och stödjer de principer som gäller för lönebildningen inom det statliga avtalsområdet. Materialet har löpande stämts av med diskrimineringsombudsmannen (DO) när det gäller metod och innehåll.

Integration av ungdomar på arbetsmarknaden

Introduktionsavtal

SKL och Svenska Kommunalarbetareförbundet har träffat överenskommelse om två nya anställningsformer; Utbildnings- och introduktionsanställning, samt Arbetslivsintroduktionsanställning. Utbildnings- och introduktionsanställning är en anställningsform som ska länka ihop skola och arbetsliv. Avtalet syftar till att erbjuda särskilda utbildnings- och introduktionsanställningar för att ge den som genomgått vård- och omsorgsutbildning och saknar relevant yrkeserfarenhet en möjlighet att utveckla sina färdigheter och underlätta för arbetstagaren att arbeta och utvecklas i sitt yrkesliv på svensk arbetsmarknad. Anställningen syftar till en tillsvidareanställning och inleds med ett års provanställning. Provanställningen kan avbrytas i förtid utan särskilda skäl. Anställningen innehåller 25 procent utbildnings- och introduktionsinsatser. För den tid arbete utförs, 75 procent under provanställningsåret, får arbetstagaren avtalsenlig lön. För anställningen ska en introduktionsplan upprättas och en handledare utses. Efter ett år övergår anställningen till en tillsvidareanställning.

Arbetslivsintroduktionsanställning är en anställningsform som riktar sig till arbetslösa ungdomar 19–25 år. Avtalet syftar till att erbjuda arbetslivsintroduktionsanställningar i vård- och omsorgsverksamhet till arbetslösa ungdomar 19–25 år och därmed en möjlighet till att komma in på arbetsmarknaden. Överenskommelsen kan även bli aktuell att tillämpa i andra verksamheter men då krävs ett lokalt kollektivavtal. Anställningsformen är tidsbegränsad och arbetstagaren anställs under ett år. Anställningen kan avbrytas utan särskilda skäl med en månads ömsesidig uppsägningstid. Anställningsvillkoren är i huvudsak de samma för övriga arbetstagare i kommunal anställning med undantag för

exempelvis semester och föräldraledighetsförmåner. Anställningen innehåller 25 % utbildnings- och introduktionsinsatser. För den tid arbete utförs (75 %) får arbetstagaren avtalsenlig lön. För anställningen ska en introduktionsplan upprättas och handledare ska utses.

Vägledning för ungdomar

Saco och medlemsförbunden ger varje år ut två publikationer som riktar sig till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier. ”Välja yrke och högskoleutbildning” beskriver ca 160 yrken: arbetsinnehåll, utbildningsvägar, lönenivåer med mera medan ”Framtidsutsikter – arbetsmarknaden för akademiker” innehåller arbetsmarknadsprognoser för ett urval av ca 60 högskoleyrken på fem års sikt. Saco Studentmässor anordnas varje år i Malmö och Stockholm. På mässorna finns representanter för universitet och högskolor, andra utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer, inklusive Sacos förbund, som studenterna kan ha kontakt med under studietiden. På mässorna finns studie- och yrkesvägledare på plats och seminarier anordnas. Mässorna besöktes år 2012 av ca 27 000 personer vilket motsvarar ungefär en fjärdedel av alla 19-åringar i Sverige.

Studentmedarbetare

I Region Skåne anställs studenter som utbildar sig till ett tekniskt eller administrativt yrke vid en skånsk högskola eller universitet som ”studentmedarbetare”. Studenten ska ha läst minst ett år på utbildningen och kunna jobba 10–15 timmar i veckan. Studentmedarbetare kan inte komma från utbildningar som har verksamhetsförlagd utbildning. Studentmedarbetarlönen är ca två tredjedelar av ingångslönen för nyutbildade akademiker. Flera andra kommuner anställer också studentmedarbetare med varierande avtalsutformning, bl.a. Uppsala kommun, Falkenbergs kommun, Lunds kommun och Regionförbundet Södra Småland. Saco-S har begärt överläggningar med Arbetsgivarverket om ett centralt kollektivavtal för studentmedarbetare inom staten.

Omställning

Omställningsavtal

Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. På det viset främjar omställningsavtalen flexicurity på den svenska arbetsmarknaden. Parterna på den svenska arbetsmarknaden, där det finns kollektivavtal, har omställningsavtal på såväl privat sektor, statlig sektor som i kommun och landstingssektorn. Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Forskning och utveckling

Partssamarbete kring forskning

Flera arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer ingår i branschsamarbeten kring forskning och utveckling. Som exempel kan nämnas Industrirådets Industrins utvecklingsråd med dess olika programområden samt – Handels Utvecklingsråd. Handels Utvecklingsråd är en kollektivavtalsstiftelse som finansieras genom avsättningar av 0,3 promille av den totala lönesumman hos de anställda i handeln som omfattas av kollektivavtal och är en av Sveriges största finansiärer av handelsforskning.

Bilaga 2. Bidrag från SKL – företrädare för den regionala och lokala nivån

Det strategiska arbetet med Europa 2020-strategin

Europa 2020-strategin berör flera politikområden som i Sverige är kommuners, landstings och regioners ansvar. SKL delar kommissionens syn på att ett förstärkt deltagande av kommuner och regioner, liksom av arbetsmarknadens parter på nationell och europeisk nivå, är avgörande för att strategin ska bli framgångsrik. Många av Sveriges kommuner, landsting och regioner har integrerat målsättningarna i Europa 2020-strategin i sina utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar. Det finns ett gediget strategiskt arbete kring uppföljning av mål och indikatorer som fastställts i enlighet med strategin. I detta sammanhang är det viktigt att betona att för de många regioner och landsting, som i Sverige har det regionala tillväxtansvaret, ingår det i deras grunduppdrag att arbeta med och driva många av de frågor som lyfts upp inom strategin. Det är således frågor som SKL:s medlemmar arbetar löpande med.

Även de 290 kommunerna runt om i Sverige arbetar på många fronter och inom många av sina kärnverksamheter med insatser som kan kopplas till målen inom Europa 2020. I flertalet regionförbund har också kommunerna integrerat strategins mål i kommunens verksamhetsplan och budget samt utformat mätbara indikatorer.

Vikten av flernivåstyrning och sammanhållningspolitik för strategins genomförande

Sveriges kommuner, landsting och regioner har en avgörande roll för att Europa 2020-strategin ska kunna genomföras framgångsrikt i Sverige. Sammanhållningspolitiken bör här lyftas fram som metod och strukturfonderna som instrument för att styra tillväxt- och utvecklingsarbetet på lokal och regional nivå. Båda är mycket viktiga och helt avgörande redskap för förverkligandet av strategin. Sammanhållningspolitiken förutsätter en tydlig och stark roll för den lokala och regionala nivån i frågor som rör hållbar utveckling och sammanhållning. Den kräver dessutom en väl fungerande dialog mellan de olika nivåerna utifrån ett flernivåperspektiv som respekterar subsidiaritet och proportionalitet. De behörigheter som finns i medlemsstaterna måste enligt dessa principer respekteras. En särskild utmaning blir att kombinera flernivåstyrningens möjligheter till pragmatiska lösningar, breda partnerskap och förvaltningsmässig effektivitet med krav på öppenhet och demokratiskt ansvarutkrävande. Därför är det viktigt att det utvecklas metoder för partnerskapens sammansättning, ansvar och roll när det gäller planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av program för territoriell utveckling.

Regionala och lokala exempel som bidrar till att uppfylla Sveriges nationella mål

Runt om i Sverige pågår en mängd olika projekt, på lokal och regional nivå, som syftar till att uppfylla strategins mål. De exempel som redovisas nedan är inte representativa för alla kommuner, landsting och regioner i landet, utan ska ses som ett urval av goda exempel på framgångsrikt arbete från olika delar av landet.

Inom ramen för SKL

Unga i arbete

SKL prioriterar *Unga till arbete* även 2013 och inom ramen för detta arbete utvecklar förbundet sitt stöd till kommunerna i deras strävan att främja unga människors väg till egen försörjning. Arbetet sker också via kommunikations-satsningen *Sveriges Viktigaste Jobb* för att uppmuntra ungdomar att välja inriktningar som ger jobb, med målet att rekrytera till välfärdssektorn.

I linje med detta arbete presenterade SKL i början av 2013 en guide om informationsansvaret till kommunerna. Guiden är praktiskt inriktad och SKL:s förhoppning är att den ska inspirera politiker och tjänstemän i det lokala arbetet. Förhoppningen är också att arbetet med Arbetsförmedlingen ska bli bättre och att deras roll i detta arbete blir tydligare. Nio av tio kommuner erbjuder idag insatser till denna grupp unga men det kan göras mycket mer effektivt i samverkan med Arbetsförmedlingen.

SKL samarbetar också i denna fråga, med forskningsprojektet *Osäkra övergångar*, som undersöker hur lokala faktorer påverkar ungas möjligheter till egen försörjning. De har bland annat studerat vilka strategier och insatser som finns i kommunerna för att stödja ungas övergång från skola till arbetsliv.

Drop-outs och Plug In

SKL:s arbete med drop-outs är även under 2013 fokuserat på projektet *Plug In* som SKL driver tillsammans med fem regionförbund och 55 kommuner. Projektet är delfinansierat av Europeiska Socialfonden (ESF), omfattar 200 miljoner kronor, och pågår till och med den 30 juni 2014. Delar av resultaten ska presenteras på en konferens den 24–25 april i Stockholm, där är SKL, Arbetsmarknadsdepartementet och Arbetsförmedlingen är medarrangörer.

Projektet, som syftar till att motverka avbrott från gymnasieskolan och att få de som avbrutit att återuppta gymnasiestudier, samt att arbeta fram och sammanställa konkreta förslag till hur arbetet generellt kan förändras för att nå bättre framgångar när det gäller att få ungdomar att fullfölja gymnasiet. Projektet har även väckt internationellt intresse. OECD och deras utvecklingsprogram LEED (Local Economic and Employment Development Program) har bjudit in Plug In att delta i den nionde årliga konferensen om lokal styrning och partnerskap som 2013 hålls i Dublin med anledning av den strategiska flernivåsatsning som projektet innebär. Plug In kommer att presentera hur de genom att samla och sprida kunskap, påverka och utveckla system samt utveckla metoder, vill minska

avbrotten från gymnasieskolan och ge fler ungdomar möjligheten att slutföra sina studier.

Regionala exempel

Regionförbundet Södra Småland har byggt vidare på ett danskt koncept – *Studentmedarbetare*, som innebär att studenter under sin studietid får möjlighet att jobba extra inom områden som är kopplade till deras utbildning. Syftet är att öka kontakterna med arbetsmarknaden och att få fler studenter att stanna i regionen efter avslutad utbildning. Regionförbundet agerar samordnare för länets samtliga kommuner och landstinget under ett treårigt pilotprojekt.

Huvudmannen för länstrafiken i Kronoberg är Regionförbundet Södra Småland. Inom ramen för det uppdraget har man beslutat att kollektivtrafiken i regionen ska vara fossilbränslefri till år 2020. Som ett led i detta har Länstrafiken Kronoberg upphandlat biogasbussar som från och med 2013 kommer att trafikera linjer i regionen. Biogasen kommer bl.a. från insamling av hushållens biologiska avfall som sedan röts till biogas.

Ingjuta är ett pågående socialfondsprojekt i Jönköpings län med omnejd. Ingjuta är ett samverkansprojekt mellan Sävsjö, Vimmerby, Vetlanda och Hulfsfreds kommuner, Hälsohögskolan i Jönköping, Arbetsförmedlingen, gjuteriföretag, IF Metall samt Swerea/Swecast. Projektet engagerar gjuterier i eller omkring ovan nämnda kommuner och erbjuder projektets deltagare yrkespraktik inom ordinarie produktion med handledare från företaget. Syftet är att öka integration och sysselsättning, samtidigt som gjuteriindustrins behov av yrkesutbildad arbetskraft tillgodoses. Deltagarna är bl.a. unga vuxna 18–24 år som inte lyckats etablera sig på arbetsmarknaden.

Kristianstad kommun har sedan 2009 drivit ett framgångsrikt projekt för ungas inträde på arbetsmarknaden – *Kompetensare*. Region Skåne tog initiativ till att lyfta denna metod och sprida den till fler kommuner i Skåne. Region Skåne driver nu projektet *Kompetensare 2.0* som är en utveckling av Kristianstads framgångsrika koncept. Sammanlagt tio kommuner i Skåne och Blekinge deltar i projektet. Kommuner, Arbetsförmedlingen, näringslivsorganisationer, lokala företagsföreningar, Företagarna och fackföreningar är några av de parter som deltar i projektet.

Det övergripande syftet med *Kompetensare 2.0* är att unga ska komma in på arbetsmarknaden och få ett arbete, och därmed inkluderas och bli självförsörjande. De kvalitativa målen som ska uppnås i projektet är dels att skapa förutsättningar för unga att hitta, få och behålla ett arbete genom att erbjuda relevanta arbetslivskunskaper och behovsanpassade praktikplatser, dels att skapa ett erfarenhetsutbyte mellan kommuner för att öka kunskapen om metoder och modeller att arbeta med ungas inträde på arbetsmarknaden.

I Region Skåne finns också *Exportsäljarprogrammet*, vilket riktar till skånska företag inom alla branscher som vill stärka sitt internationella marknadsarbete och stärka sin konkurrenskraft genom att ta in praktiserande exportsäljare. Exportsäljarutbildningen riktar sig till utlandsfödda akademiker som står utanför arbetsmarknaden och syftar till att öka sysselsättningen och få fler av regionens företag att öka sin konkurrenskraft genom att ta tillvara på utlandsfödd kompetens.

I Regionförbundet Örebro pågår projektet *Min-Novations* som syftar till att bygga upp ett regionalt och internationellt nätverk mellan universitet, forskningsaktörer och de små och medelstora företag som utvinner råvaror ur avfallsdeponier från gruvverksamhet i Östersjöregionen. Företagen i nätverket ska erbjudas teknisk/vetenskaplig hjälp att använda den nya tekniken för att uppnå ett bättre råvaruutnyttjande, en förbättrad lönsamhet och ett bättre miljömässigt resultat. Detta projekt svarar mot Europa 2020-strategins målsättningar om smart specialisering, ökad konkurrenskraft och miljömålen.

Regionförbundet Örebro driver även projektet *Regional kompetensarena*. Projektet har fokus på kunskapsunderlag, mötesplatser samt information och kommunikation. För att underlätta utbildningsplaneringen har kunskapsunderlag och behovsanalyser tagits fram. De är förankrade med beslutsfattare, utbildningssamordnare, arbetsgivare och kompetensfrämjande aktörer i hela regionen. Arbetet inom projektet Regional kompetensarena har också resulterat i att en gemensam handlingsplan kommer att tas fram i samverkan med arbetsgivare, utbildningsanordnare och kompetensmäckande aktörer. Denna kopplas tydligt samman med Europa 2020-målen om utbildning och kompetens inom smart tillväxt för alla.

Region Västerbotten arbetar genom *virtuella EU-projektkontoret* med att föra akademien och de små- och medelstora företagen varandra närmare, genom ett samarbete med regionens tre universitet, de tre största kommunerna i länet samt Region Västerbotten. Projektet har bland annat inneburit att ett 30-tal små- och medelstora företag deltar i benchmarkingaktiviteter i Europa.

Energikontor Sydost, arbetar med olika typer av projekt för att stödja utvecklingen mot en fossilbränslefri region, och det är Regionförbundet Södra Småland och länets kommuner som är medlemmar. I regionen finns också en klimatkommission för att nå målet. Visionen är att bli "Europas grönaste region". Södra Småland ska förena hållbar tillväxt och attraktiva miljöer med effektiv resursanvändning och minimal klimatpåverkan. Under året har en energibalans (gemensam med Småland och Blekinge) tagits fram som statistiskt underlag för framtida prioriteringar.

Lokala exempel

Second Chance School är ett projekt som initierades av Europeiska kommissionen för att bekämpa ungdomsarbetslöshet. Projektet vänder sig till

ungdomar i åldern 20–30 år som saknar betyg och kvalifikationer och därför riskerar att hamna utanför arbetsmarknaden. Second Chance School bedrivs i ett flertal kommuner runt om i Sverige, bl.a. Malmö, Linköping, Norrköping och Lycksele.

Ung Arena är ett samverkansprojekt i Jönköpings kommun mellan fyra olika förvaltningar med syfte att förebygga att unga i åldern 16–20 år som inte börjat eller fullföljt gymnasieskolan och inte direkt är anställningsbara hamnar i utanförskap. Nya angreppssätt och individuella kartläggande samtal med ungdomarna i målgruppen utgör grund för utveckling av metoder och riktade insatser som samlat antas kunna möta de ungas behov bättre än tidigare. Genom insatserna kan en bestående länk mellan skola och arbetsliv skapas för att på sikt öka ungas anställningsbarhet och därmed den regionala tillväxten. Resultaten visar vikten av att fånga upp ungdomarna redan innan ett utanförskap har etablerats (kanske t.o.m. under högstadieperioden). Mycket stora samhällsekonomiska vinster kan påvisas genom investeringar i de unga.

Satsningen *Jobba i Västerås* är ett av dessa, som lyckats i både i avseendet att samarbeta parter emellan men också avseende så kallad *skills mismatch*. Projektet blev navet i en satsning som samlade näringsliv, offentlig sektor, utbildningssektor och arbetsmarknadsreglerande parter i Västerås största arbetsmarknads-satsning i modern tid. Tillsammans med Etablering Västerås AB och Arbetsförmedlingen, inventerades rekryteringsbehovet i närtid samt för hela 2009. Inventeringen kom fram till 300 närtidsjobb och 1 200 jobb totalt under 2009. Det fokuserar på att locka ungdomar att intressera sig för tekniska utbildningar och det faktum att många aktörer samverkar är en av orsakerna till att det är framgångsrikt.

Rätt väg ut är ett samarbetsprojekt mellan Medlefors och Solviks folkhögskolor, Urkraft och Skellefteå kommun som riktar sig till ungdomar mellan 16–29 år som inte fullgjort gymnasiestudier. Målet är att projektet ska bidra till att alla unga i Skellefteå finner en plats och tillhörighet, där de kan utveckla förmågor och kompetenser de behöver för att vara delaktiga i samhället.

Hållbara Järva är ett projekt som syftar till att stadsdelarna kring Järvafältet utvecklas till ett av Stockholms miljöprofilområden samtidigt som den stora renoveringen av miljonprogrammet pågår. Målet är att Järva ska bli en nationell och internationell förebild för hållbar upprustning av miljonprogramsområden. Satsningen på solceller innebär att Järva blir en av Sveriges solcellstätaste stadsdelar. Det unika i projektet är att det tar ett större grepp om en hel stadsdel och gör en samlad satsning på just solceller. Projektet kommer att visa erfarenheter av att integrera en större mängd solel i en avgränsad stadsdel och, förutsatt att detta görs bra, kommer det sannolikt kunna utgöra en bra inspirationskälla för andra städer.

Bilaga 3. Bidrag från Vetenskap & Allmänhet

Vetenskap & Allmänhets (VA) verksamhet bidrar på ett tydligt sätt till att uppfylla målen i Europa 2020-strategin. VA har som ändamål att stärka dialog och öppenhet mellan vetenskap och allmänhet, och har nära 80 medlemsorganisationer. Det är en ideell förening och som erhåller ett ekonomiskt stöd av Utbildningsdepartementet. Sammanfattat är VA:s huvuduppgifter:

- Kunskapsutveckling genom studier och opinionsundersökningar om allmänhetens syn på forskning, opinionsbildande samhällsgruppers syn på och nyttjande av forskning, forskares samspel med omvärlden, samt metoder för dialog om forskning.
- Samtal i nya former om forskning, med utgångspunkt i vad som berör och engagerar.
- Kommunikation av egna och andras kunskaper och erfarenheter.

Ska EU långsiktigt kunna satsa på forskning, inte minst under ekonomiskt osäkra tider, är demokratiskt stöd från medborgarna en förutsättning. Därför är det viktigt att forskningsinsatserna förankras och sker i dialog med medborgarna. Självklart behövs information om redan utförd forskning, men att kommunicera enkelriktat räcker inte. För att skapa verklig delaktighet behövs dialog, även om forsknings- och beslutsprocesserna. VA genomför årligen undersökningar av allmänhetens förtroende för och syn på forskning och forskare. Undersökningarna utgör en viktig grund för ett strukturerat arbete med att skapa förutsättningar för allmänhetens tilltro och satsningsvilja på forskningen. Som komplement till dessa undersökningar genomför VA även tematiska djupstudier inom olika områden, exempelvis journalisters syn på forskning, politikernas syn på forskningsbaserad kunskap, ungas syn på forskning, samspelet mellan näringsliv och forskning, sambanden mellan synen på vetenskap och människors grundläggande värderingar och bakgrund, hur samverkan mäts och belönas i Sverige och andra länder, myndigheters utveckling av forskningsbaserad kunskap, hur vetenskap används i skolan och medias rapportering om forskning.

Det är viktigt att forskningsinsatser och forskningen som sådan förankras och sker i dialog med medborgarna. Som ett led i det arbetet utvecklar och sprider VA nya metoder för kommunikation och dialog om forskning. Några aktuella exempel är mötesformen Science Café, massexperiment för ungdomar och forskartävlingen Forskar Grand Prix. VA koordinerar även Sveriges deltagande i EU-projektet *Researchers' Night*, där allmänheten årligen sedan 2005 får träffa forskare och prova på forskning under en dag. I år genomförs aktiviteter på mer än 30 svenska orter. VA fungerar också som nätverksarena när det gäller forskningskommunikation och dialogaktiviteter, besvarar remisser från regeringen och utarbetar förslag om hur samverkan kan främjas.